

Kültür ve İletişim

culture&communication

Yıl: 24 Sayı: 48 (Year: 24 Issue: 48)

Eylül 2021-Mart 2022 (September 2021- March 2022)

E-ISSN: 2149-9098

2021, 24(2): 482-515

DOI: 10.18691/kulturveiletisim.897451

****Araştırma Makalesi****

The New York Times'ın Soykırım Yasağı Normunun Oluşum Sürecindeki Haberleri Üzerine Çerçeveleme Analizi*

Bilal Süslü**

Öz

Bu çalışmada, soykırım yasağının Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilerek uluslararası bir norm haline dönüşmesi sürecinde Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) en etkin gazetelerinden biri olan *The New York Times*'in (NYT) nasıl bir rol oynadığı araştırılmaktadır. Bu bağlamda, gazetenin 1939–1949 yılları arasını kapsayan haberleri analiz edilmektedir. Analizin bu dönemle sınırlandırılmasının nedeni, söz konusu zaman aralığının -II. Dünya Savaşı sürecini kapsamaya dahil olmak üzere- soykırım suçunun Birleşmiş Milletler (BM) tarafından sözleşmeyle kabul edildiği ve uluslararasılaştığı sürece tekabül etmesidir. Haberler, NYT'nin soykırım yasağı normunun içselleştirilmesine dair kamuoyu oluşumundaki rolünü ortaya koyabilme öngörüsünden hareketle belirlenmiştir. İncelenen döneme dair veriler çerçeveleme analizine tabi tutulmaktadır. Çerçeveleme yönteminin kullanılmasının nedeni yöntemin medya çerçeveleri üzerinden haberin içeriğine yönelik sınıflandırma yapılmasına ve haberin sınırlanan çerçeveler üzerinden okunmasına imkân tanınmasıdır. Analiz için toplanan veriler; insan hakları, kanun ve nizam, savaş ve ortak güvenlik olmak üzere dört çerçeve altında sınıflandırılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, norm oluşum sürecinde medyanın etkin bir mekanizma olduğu, NYT üzerine yapılan analiz üzerinden tespit edilmiştir. Başka bir deyişle, haber çerçeveleme analizleri sonucuna göre NYT, soykırım yasağı normunun gerekliliği, uluslararasılaşması ve içselleştirilmesi hususunda kamuoyu oluşturma işleviyle norm oluşum sürecinde önemli bir kitle iletişim aracı olarak öne çıkmaktadır.

Anahtar Sözcükler: The New York Times, Soykırım Yasağı Normu, haber, haber çerçeveleme, çerçeveleme analizi.

* Geliş tarihi: 15/03/2021 . Kabul tarihi: 08/07/2021

** Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Yeni Medya ve İletişim Bölümü.
Orcid no: 0000-0002-7176-1427, bilalsuslu@beun.edu.tr

****Research Article*******Framing Analysis on the News of The New York Times' in the Formation Process of the Genocide Ban Norm ******Bilal Süslü******Abstract**

This study examines the role of *The New York Times* (NYT), one of the most influential newspapers in the United States of America (USA), in the process of the genocide ban that was accepted by the United Nations General Assembly and has become an international norm. In this context, the selection of news between the years 1939 and 1949 is analyzed. The reason for selecting this period is that it encompasses the process -including the Second World War- in which genocide crime was internationalized and accepted with a contract by the United Nations (UN). The news was selected to illustrate the role of NYT in the formation of public opinion regarding the internalization of the genocide ban norm. The data from this period is subjected to framing analysis. The reason for using the framing method is that it enables the classification of the content of the news over the media frames and the reading of the news over the tested frames. The data is categorized under four frameworks: human rights, law and order, war, and common security. According to the findings, the media is an efficient tool in the development of a norm. In other words, according to the results of the news framing analysis, NYT stands out as a prominent newspaper in the norm formation process with its functions of forming public opinion on the necessity, internationalization, and internalization of the genocide ban norm.

Keywords: *The New York Times*, The Genocide Ban Norm, news, news framing, framing analysis.

* Received: 15/03/2021 . Accepted: 08/07/2021

** Zonguldak Bülent Ecevit University, Faculty of Communication, Department of New Media and Communication.

Orcid no: 0000-0002-7176-1427, bilalsuslu@beun.edu.tr

The New York Times'ın Soykırım Yasağı Normunun Oluşum Sürecindeki Haberleri Üzerine Çerçeveleme Analizi¹

Giriş

Walter Lippmann'a göre modern yaşam telaşlı ve çok karmaşıktır. Bu nedendir ki insanların kişileri, olayları ya da durumları özel olarak tanımaya ne zamanları ne de fırsatları vardır. Bunun yerine, resmin geri kalanını kafalarında taşıdıkları klişeler (stereotipler) ile doldururlar (1922: 36). Pierre Denoyer ise kafalardaki bu tasarıların doğmasına, belirli ölçüde günlük gazetelerin yardım ettiğini ve insanın, –kendi iradesiyle karar vermek istemesine rağmen– yargılarını çoğunlukla, gazete ve dergilerden edindiğini ifade eder (1963: 119-121).² *The New York Times* da (NYT) kuruluşundan günümüze, yaşanmış birçok olaya ilişkin zihinsel imajların oluşmasında, Amerikan kamuoyunun yanı sıra, küresel etkiyi haiz önemli gazetelerden biri olmuştur.

NYT, haberi –sansasyonelizmden kaçınarak– objektif bir biçimde aktaracak bir gazete hedefiyle (*Britannica*, T. Editors of Encyclopaedia, 2020), Amerikalı gazeteci ve politikacı Henry Jarvis Raymond ve eski banker George Jones tarafından 18 Eylül 1851 tarihinde kurulmuştur.³ Bir zamanlar Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) en güvenilir yayını ve önde gelen referans gazetesi olan NYT'nin,⁴ aynı zamanda kurucu editörü olan Henry Jarvis Raymond gazetesinin ilk sayısındaki bir makalede (1851)⁵, gazetesinin politik vizyonunu şu şekilde özetlemektedir:

[*The New York Times*'in] tüm konularda –siyasi, sosyal, ahlaki ve dinî– kendi adına söz söylemesini amaçlıyoruz ve [NYT'nin] sadece bu bağlamda yargılanmasını istiyoruz. Muhafazakârlığın kamu yararı için gerekli olduğunu düşündüğümüz her durumda muhafazakâr; radikal tutum ve radikal reform gerektiren her durumda radikal olacağız. Toplumdaki her şeyin tam olarak doğru ya da tam olarak yanlış olduğuna inanmıyoruz; iyi

¹ Bu makale “Normatif Paradigma Bağlamında Soykırım Yasağı Oluşum Süreci ve *The New York Times* Haberlerinin Analizi” başlıklı doktora tez çalışmasından üretilmiştir.

² Denoyer'e göre (1963: 69-122), her türlü ticari ve politik amaç dışında, okurlarına dünyanın gerçek imgesini vermeye çalışan çok az gazete bulunmaktadır; özellikle Amerika'daki, dönemin *Herald Tribune* ve *The New York Times* (NYT) gibi gazetelerinde, dünyanın diğer yerlerinde basılan gazetelere göre daha çeşitli, doğru ve ciddi haberlere yer verilmiştir.

³ *The New York Daily Times* adıyla kurulan gazetesinin adı, 1857'de *The New York Times* olarak kısaltılmıştır (<https://the-new-york-times.weebly.com/names.html>, 2019).

⁴ <https://the-new-york-times.weebly.com/reputation.html>, 2019.

⁵ Raymond'un 18 Eylül 1851 tarihli makalesi “A Word About Ourselves” başlığıyla yayımlanmıştır.

olanı korumak ve geliştirmek, kötü olanı yok etmek veya reform yapmak istiyoruz (Raymond, 1851).⁶

NYT, 1896 yılında aslen Yahudi olan Adolph S. Ochs tarafından satın alınmıştır⁷ ve dünyadaki diğer şehirlere nazaran en fazla Yahudi'ye sahip olan bir kentin en önemli gazetesi olduğundan, uzun zamanlar bir Yahudi gazetesi olarak kabul edilmiştir (Leff, 2000: 5-6). Oysa Ochs'un, seçkin gazetecilerine ve editörlerine neredeyse tamamen önyargısız bir şekilde haber yayınlamalarını tembihlediği belirtilmektedir.⁸ Ancak bu sayede, hem düşünen kimseler için bir gazete çıkarma hem de oldukça önemli bir tiraja ulaşma gibi oksimoron nitelikte bir amacı gerçekleştirme başarısı elde edebilecektir. Bu durum, aynı zamanda modern basının büyük mali başarılarla erişmesinin mümkün olabileceğini de kanıtlamaktadır (Denoyer, 1963: 72).

Laurel Leff'in aktarımıyla Ochs'un gazeteyi satın almasıyla *NYT*'nin yayın politikası da klasik Reformist Yahudilik görüşü çerçevesinde şekillenmiştir. Ochs, klasik Reform hareketinin Yahudiliği bir din olarak görme argümanını savunmuş, Yahudiler için ulusal bir vatan kurulması fikrini reddetmiş ve görevi dini yaymak olmayan tüm Yahudi örgütlerine karşı çıkmıştır. Ochs'un ölümünün ardından *NYT*'nin sahipliğini devralan Arthur Hays Sulzberger'de gazetede ki klasik Reform Yahudiliği anlayışını sürdürmüş -Yahudiliğin yalnızca bir din olduğuna dair inancın dayandığı- ve Nazizmin Yahudileri ırk olarak nitelendirmesini gazetenin klasik Reform Yahudiliğinden aldığı evrensel bakış açısına tehdit olarak kabul etmiştir (Leff, 2000: 4-18).

Leff'e göre (2000: 4-32) *NYT*, Almanya'daki anti-Semitik yasaları ve şiddeti önemsemiyor değildi. Çünkü *NYT*'nin kendisi bile -Nazi politikalarını destekleyen *Der Sturmer* gazetesinin, Adolph Ochs'un bir fotoğrafını yayınlamasında olduğu gibi- zaman zaman bir hedefe dönüşüyordu. Oysa Naziler iktidara geldiğinden beri *NYT*, Yahudiler konusunda tutarlı ancak aynı zamanda da tartışmalı bir tutum sergilemişti. Örneğin, hiçbir zaman daha fazla Yahudi'nin ABD'ye girebilmesi adına göçmenlik kotalarının kaldırılması çağrısı yapmamış olup, İngiliz Hükümeti'nin Filistin'e yasal biçimde göç etme konusundaki kısıtlamasını da desteklemiştir. Ayrıca, Yahudilerin, "Yahudi" kimliği altında Nazilerle savaşma çabalarına karşı çıkmıştır. Dolayısıyla Leff,

⁶ Makale yazarı tarafından çevrilmiştir.

⁷ <https://the-new-york-times.weebly.com/founding-of-the-newspaper-and-owners.html>, 2019.

⁸ <https://the-new-york-times.weebly.com/founding-of-the-newspaper-and-owners.html>, 2019.

gazetecilik tarihindeki bu az keşfedilmiş bölümle ilgili en dikkat çekici olan şeyin, Sulzberger'in *NYT*'nin tarafsızlık algısını riske atmamaya yönelik temkinli tavrı olduğunu ifade etmektedir. Leff'in yaptığı araştırmaya göre, her ne kadar *NYT*, II. Dünya Savaşı sırasında Avrupa Yahudilerinin başına gelenler hakkında binden fazla hikâye yayınlamış olsa da, birinci sayfada sadece 42 habere –başka bir deyişle yaklaşık 23.000 birinci sayfa haberinden yalnızca binde 18'ine yer vermiştir (Leff, 2000: 31). Daha da çarpıcı olanı, bu birinci sayfa haberlerinin sadece 24 tanesi Yahudi soykırımını merkezi sorun olarak ele almıştır (Leff, 2000: 31); diğer 18'i, özel olarak Yahudilerden söz etmemiş veya onlardan ancak acı çeken birçok gruptan yalnızca biri olarak bahsetmiştir (Leff, 2000: 31). Leff'e göre *NYT*, Yahudilere yönelik zulmü haber sayfalarında belgeliyordu ancak, bunu öneminden ve biricikliğinden uzaklaştıracak biçimde yapıyordu.⁹ Dolayısıyla, altı yıllık savaş süresince Yahudilere olup bitenlerle ilgili yalnızca 16 baş haber yayınlamıştı (Leff, 2000: 31). Dahası, haberlerde tanımlanan olayların öncelikle Yahudileri etkilediği sonucuna varmak mümkün olsa bile, haberler bu durumu spesifik olarak belirten nitelikte olmamıştır. Örneğin *NYT*, 16 Kasım 1939 ile 27 Kasım 1940 arasında, Yahudilerden hiç bahsetmeden Polonya'daki ızdırapla ilgili altı makale yayınlamıştır (Leff, 2000: 32). Bu durum, *NYT*'nin benimsemiş olduğu klasik Reformist anlayış çerçevesinde, Nazi şiddet eylemlerinin sadece Yahudilere değil, sağlıklı Alman ırkı dışındaki tüm gruplara yönelik olarak –Yahudilerle birlikte çingenelere, engellilere, eşcinsellere– işlediği düşünüldüğünde anlam kazanabilir. Çünkü, daha önce de belirtildiği üzere, klasik Reformist yaklaşım gereği, Yahudilik bir ırk değil yalnızca bir dini tanımlamaktadır. Dolayısıyla, *NYT*'nin Savaş süresince haberlerini, Nazilerin Yahudilere yönelik olan zulmü üzerinden yapması; *NYT*'yi, Yahudiliği bir ırk olarak gören Nazizm anlayışıyla aynı düzleme oturtacaktı. Başka bir deyişle Nazi eylemleri, Yahudilere yönelik bir zulüm üzerinden okunursa bu durum, *NYT*'nin Yahudiliğin bir “din” olarak görülmesi gereğini ifade eden klasik Reformist Yahudilik anlayışı kaynaklı görüşüne hanel getirecek ve Yahudilik, Nazizm gözünden bir “ırk” olarak görülecekti.

İkinci Dünya Savaşı'nın teknolojik silahlar eşliğinde gerçekleştirilen yıkıcı ve tarifi güç bir Nazi şiddetini resmetmesi ile Avrupalı Yahudi nüfusuna yönelik bu

⁹ Leff'e göre (2000: 31), Sulzberger'in haber editörlerine Yahudilere yönelik zulüm hakkındaki bilgileri küçümsemelerini emrettiğini gösteren herhangi bir kanıt yoktur; ancak, vurgulanmasını sağlamak adına zahmette bulunmadığı da açıktır.

sistemik şiddeti tanımlamaya dair var olan boşluk, Polonyalı Hukukçu Raphael Lemkin'inin yaşananları "soykırım" (*genocide*) adında yeni bir suç olarak tanımlamasıyla doldurulmuştur. Lemkin'in fikirleri doğrultusunda uluslararası toplumun soykırım suçunu önlemeye ve bu suçu işleyenleri cezalandırmaya yönelik çabaları, 1948 yılında BM Genel Kurulu'nda imzalanan ve 1951 yılında yürürlüğe giren Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'yle (Soykırım Sözleşmesi) nihayete erdirilmiştir. Sonuçta soykırım yasağı içselleşen ve uluslararasılaşan bir norm olarak uluslararası toplumun bir parçası haline gelmiştir. *NYT*'nin, Leff'in çalışmasında vurgulanan, gazetenin sahiplerince benimsenmiş ve uzun yıllar politik vizyonuna rehberlik etmiş olan klasik Reformist Yahudilik anlayışının, Lemkin'in çalışmalarıyla başlayan ve uluslararası bir sözleşmeyle hukuki güvence altına alınan soykırım yasağı normunun oluşum sürecine de etki edip etmediği bu çalışmanın özünü oluşturmaktadır. Başka bir deyişle, soykırım yasağı normu gibi insan hakları anlayışı ürünü olan bir normun oluşum sürecinde, *NYT*'nin de evrensel değerlerle hareket edilmesini öncülleyen klasik Reformist Yahudilik anlayışına paralel bir çizgide haber politikası izleyeceği beklentisi, çalışmanın önemi olarak düşünülmektedir. Çünkü söz konusu beklenti gerçekleştiğinde, *NYT*'nin soykırım yasağı normunun oluşum sürecine evrensel insan haklarına bağlı ideal uluslararası toplumun yeniden inşasına katkısı üzerinden okunmasını sağlayacaktır.

Dolayısıyla, *NYT*'ye ait 1939–1949 yılları arasındaki haberler, soykırım yasağı normunun oluşum sürecinde *NYT*'nin haber anlayışını ortaya koymak amacıyla içerik analizi altında konumlanan çerçeveleme yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Bu bağlamda, 1939 ile 1949 yılları aralığını -1949 yılı dahil- kapsayan süreçte *NYT*'de soykırım kavramı kapsamında yapılmış haberlerde sıklıkla yer alan anahtar kelimeler –Raphael Lemkin, soykırım (*genocide*), savaş suçu (*war crime*), insanlığa karşı suç (*crime against humanity*), ırksal yok etme (*racial extermination*), kitlesel kıyım (*mass destruction*), uluslararası suç (*international crime*), savaş suçları mahkemesi (*war crime court*), uluslararası yargı (*international tribunal*), uluslararası mahkeme (*international court*) ve Nürnberg Duruşmaları (*Nuremberg Trials*)– doğrultusunda, gazetenin abonelik yoluyla erişime sunduğu internet arşivi taranmıştır. Anahtar kelimeler, soykırım yasağı normu çerçevesinde incelenen haberlerde sıklıkla ve genellikle aynı haberlerde yer almaları sonucu belirlenmiştir. Ayrıca soykırım suçunun, savaş suçlarıyla bağlantılı suçların karşılık gelmediği suç eylemlerini

tanıma kavuşturma çabasının sonucu olması ve bu suç türlerinin soykırım suçu yasağı normunun oluşum sürecinin temelini oluşturduğuna dair sanı, analiz çerçevesinin (insanlığa karşı suçlar, kitlesel kıyım, savaş suçu gibi anahtar kelimelerle) genişletilmesini gerekli kılmıştır. Anahtar kelimeler, aynı zamanda, daha önce yapılmış çalışmalarda kullanılan çerçeveleme analizlerinden hareketle, “savaş” (*war*)¹⁰, “insan hakları” (*civil rights*)¹¹, “kanun ve nizam” (*law and order*)¹² ve “ortak güvenlik” (*common security*)¹³ çerçeveleri altında sınıflandırılmıştır.

Haber Çerçevesi	Anahtar Kelimeler
Savaş Çerçevesi (War Frame) Blum-Kulka & Liebes - 1993	<ul style="list-style-type: none"> – War Crime (Savaş Suçu) – Mass Destruction (Kitlesel Kıyım) – International Crime (Uluslararası Suç)
İnsan Hakları Çerçevesi (Civil Rights Master Frame) Doug McAdam - 1994	<ul style="list-style-type: none"> – Genocide (Soykırım) – Raphael Lemkin – Crimes Against Humanity (İnsanlığa Karşı Suç) – Racial Extermination (Irksal Yok Etme)
Kanun ve Nizam Çerçevesi (Law and Order Frame) Blum-Kulka & Liebes - 1993	<ul style="list-style-type: none"> – War Crime Court (Savaş Suçları Mahkemesi) – International Court (Uluslararası Mahkeme)

¹⁰ Shoshana Blum-Kulka ve Tamar Liebes, “Frame Ambiguities: Intifada Narrativization of the Experience by Israeli Soldiers” başlıklı çalışmalarında İsrail-Arap ihtilafının bir başka şiddetle bastırılması çağrısı anlamına gelen İntifada’yı “Savaş Çerçevesi” (*war frame*) başlığı altında analiz etmektedir. Söz konusu analize göre gerçekleşmesi mümkün olan çatışma ortamında ordu, şiddet seviyesini düşürücü bir rol üstlenmekte ve zafer elde etme sorumluluğu taşımaktadır. Böylelikle politik sorunu çözmeye dair adımlar atılmaktadır (1993: 28-29).

¹¹ Doug McAdam tarafından 1994 yılında yapılan “Culture and Social Movements” başlıklı bir çalışmada, kültür ve toplumsal hareketler arasındaki bağlantılara odaklanılmış ve gösteri yapma çerçevesinin (*master protest frame*) kaynağı olarak insan hakları çerçevesi (*civil rights master frame*) gösterilmiştir. McAdam, öncesinde de yaptığı başka bir çalışmada (1988) siyahilerin hakları, savaş karşıtı hareketler ve öğrenci hareketleri ile insan hakları hareketleri arasındaki kültürel bağlantıları belgelemiştir. McAdam’a göre insan hakları çerçevesinin ideolojik etkisi; kızılderililer, çiftçiler ve dönemin diğer sol hareketleri hususunda da belirgindir. Çünkü çoğunlukla insan hakları çerçevesine dayanan bu grupların tümü, ayrımcılık kurbanı olarak tanımlanmış ve bu bakımdan genişletilmiş haklar ve yasalar uyarınca korunmayı hak etmişlerdir (1994: 42). Dolayısıyla Nazi Almanyası’nda ayrımcılığa ve şiddete uğrayan tüm gruplar da kurban olarak tanımlanmış ve insan hakları çerçevesi McAdam’dan ödünç alınmıştır.

¹² Blum-Kulka ve Liebes, aynı çalışmalarında İsrail Ordusu’nun, İsrail ve Filistin bölgelerine yönelik kendilerine affettikleri yasal sorumluluk üzerinden sergiledikleri şiddetsel tepkiyi, “Kanun ve Nizam Çerçevesi” (*law and order frame*) altında analiz etmektedir (1993: 28-29).

¹³ David S. Meyer’in “Framing National Security: Elite Public Discourse on Nuclear Weapons During the Cold War” başlıklı çalışmasında yer alan ortak güvenlik çerçevesi (*common security frame*), nükleer silahların dünya siyasetindeki her şeyi değiştirdiği ve aslında, ulusların siyasi iş birliği ve yıkım seçimiyle karşı karşıya olduğu öncülüne dayanmaktadır. Dolayısıyla, ortak güvenlik çerçevesinde nükleer silahlar, dünya güvenliğine karşı herhangi bir ulustan daha büyük bir tehdit olarak görülmektedir. Bu bağlamda nihai hedef, uluslararası iş birliği ve nükleer silahsızlanmadır (1995: 178-185).

	<ul style="list-style-type: none"> – International Tribunal (Uluslararası Yargı) – Nuremberg Trials (Nürnberg Duruşmaları)
Ortak Güvenlik Çerçevesi (Common Security Frame) David S. Meyer - 1995	<ul style="list-style-type: none"> – War Crime Court (Savaş Suçu Mahkemesi) – International Court (Uluslararası Mahkeme) – International Tribunal (Uluslararası Yargı) – Nuremberg Trials (Nürnberg Duruşmaları)

Tablo 1. Araştırmaya Dair Haber Çerçeveleri ve Anahtar Kelimeler¹⁴

Toplanan veriler;

- Hitler yönetiminin Avrupa’da yayılcı bir politika izlemesinin küresel çaplı bir savaşla sonuçlanması ve savaş sonrasında da Nazi yönetiminin başta Avrupalı Yahudi nüfus olmak üzere çeşitli insan gruplarını yok etmeye yönelik akıl almaz tekniklerle şiddet eylemlerine başvurduğunun öğrenilmesi, savaş çerçevesinin kullanımını;
- Soykırımın bir insan hakları normu ihlali olması, insan hakları çerçevesinin kullanımını;
- Savaş ya da iç karışıklık sonucu bozulan düzenin eski haline döndürülmesi ya da daha iyi duruma getirilmesinde atılacak öncelikli adımın yeni yasal düzenlemeler yapılması olacağından söz konusu durum kanun ve nizam çerçevesinin kullanımını;
- Son olarak, uluslararası toplumun soykırım gibi tüm insanlığı ilgilendiren suçları önlemeye dair ortak bir güvenlik şemsiyesi sağlama çabası ortak güvenlik çerçevesi kullanımını;

gerekli kılmıştır.

İletişim Araştırmalarında Çerçeveleme Teorisi

Çerçeveleme, içerik üretilirken bazı unsurların öne çıkarılıp diğerlerinin gizlenmesini ifade ederken (Vu ve Lynn, 2020: 1286); çerçeveleme teorisi, kamuya veya bireye sunulan bilgi parçalarının seçiminin veya konumunun, bir konuyla ilgili tutum veya davranışlarda farklılık oluşturduğu süreci açıklamaktadır (Rodelo ve Muñiz, 2019:

¹⁴ Tablo 1 yazar tarafından Dr. Zerrin Ayşe Öztürk’ün katkıları ile hazırlanmıştır.

104). Bu bağlamda, çerçeveler hem metinlerde hem de izleyicide bulunabilen zihinsel yapılar olduklarından, çerçeveleme teorisi sadece haberin üretim sürecini değil, haberin alınış biçimini de kapsayabilmektedir (Mateu ve Domínguez, 2019: 276). Robert Entman ise çerçevelemeyi, algılanan gerçekliğin bazı yönlerini seçmek ve onları iletişimsel bir metinde daha belirgin kılarak bir problemi tanımlamak, nedensel yorumlama yapmak, ahlaki değerlendirmede bulunmak ve/veya çözüm önerisi sunmak olarak tanımlamaktadır. Ona göre çerçeveler, bir taraftan izleyicilerin farklı tepkiler vermesine yol açabilecek unsurları gizlerken, diğer taraftan gerçeğin bazı yönlerine dikkat çeker. Bu bağlamda çerçeveler, politik gücün uygulanmasında önemli rol oynar (1993: 52-55).

Sosyolojik açıdan ise Erving Goffman'a göre bireyler, yeni bilgileri etkin bir şekilde işlemek için bilgileri sınıflandırmak ve anlamlı bir şekilde yorumlamak adına yorumlayıcı şemalar veya birincil çerçeveler uygulamaktadır (akt. Scheufele ve Tewksbury, 2007: 11-12). Goffman, aslında, çerçeveleri karşılaşılan ve süreklilik arz eden durumlara yönelik yapılagelmiş tanımlamalara atıfta bulunmak için kullanmıştır: "Bir duruma yönelik tanımların, olayları yöneten organizasyonun ilkelerine uygun olarak oluşturulduğunu varsayıyorum... Çerçeve, tanımlayabildiğim bu temel öğelere gönderme yapmak için kullandığım bir kelimedir" (akt. Scheff, 2005: 370).

Robert Benford, araştırmalar sonucunda ortaya konan çerçevelerden bazılarını şu şekilde sıralamaktadır: Doğu-Batı çatışma çerçevesi (*east-west conflict frame*), kimlik politikaları çerçevesi (*identity politics frame*), politik iktisat çerçevesi (*political economy frame*), liberal çerçeve (*liberal frame*), insan hakları çerçevesi (*human rights frame*), çevresel adalet çerçevesi (*environmental justice frame*), kanun ve nizam çerçevesi (*law and order frame*), devlet terörü çerçevesi (*state terror frame*), savaş çerçevesi (*war frame*), Soğuk Savaş çerçevesi (*Cold War frame*), ortak güvenlik çerçevesi (*common security frame*), silahlanmanın denetlenmesi çerçevesi (*arms control frame*), müdahale etmeme çerçevesi (*non-intervention frame*), karşılıklı bağımlılık çerçevesi (*interdependence frame*), çok taraflılık çerçevesi (*multilateralism frame*), şiddetsizlik çerçevesi (*nonviolence frame*), ortaklık çerçevesi (*partnership frame*), haksızlığın telafisi/tazminat davası çerçevesi (*remedial action frame*), stratejik çıkarlar çerçevesi (*strategic interest frame*), iki yönlü özgürleşme/kurtuluş çerçevesi (*dual liberation frame*) (Benford, 1997: 414-415).

Çerçeveleme, gündem belirleme ve ikinci düzey gündem belirleme teorilerini ile karıştırılsa da aralarında belirgin farklılıklar bulunmaktadır.¹⁵ Dietram Scheufele'a göre gündem belirleme, siyasi kararlar verilirken sorunların önemini ve bellekten alınma kolaylığını ifade eden tutum erişebilirlik teorisine (*theory of attitude accessibility*); çerçeveleme ise, konunun belli yönlerini daha belirgin hale getirmekten ziyade, gelen bilgilerin yorumlanmasını sağlayan yorumlayıcı şemalara atıfta bulunan beklenti teorisine (*prospect theory*) dayanmaktadır (akt. Weaver, 2007: 145). Başka bir deyişle, gündem belirleme konuların açıklığı ile ilgilenirken, çerçeveleme konuların sunumuyla ilgilidir (De Vreese, 2005: 53). David Weaver'a göre, çerçevelemenin ikinci düzey gündem belirlemeyle benzerliği ise çerçevelemenin nasıl tanımlandığına bağlı olarak değişmektedir. Çünkü hem çerçeveleme hem de ikinci düzey gündem belirleme düşünme konularından ziyade düşünme yöntemleriyle ilgilidir. Ancak çerçeveleme; ahlaki değerlendirmeler, nedensel akıl yürütmeler, ilkelere hitap etme, sorunların çözümüne dair öneriler vb. söz konusu olduğunda ikinci seviye gündem belirlemeye göre daha geniş bir bilişsel süreç yelpazesine sahiptir (2007: 144-146).

Stephen Reese'ye göre çerçeveler, anlamın öykülere, zamana ve medyaya gömülü olabileceğinin ifadesidir (2007: 149-150). Benford ise anlamların, sosyal

¹⁵ Gündem Belirleme (*agenda-setting*) araştırmaları; "(1) medya, gerçekliği yansıtmaz, daha çok filtre ederek şekillendirir; ve (2) medya, az sayıda konuya yoğunlaşarak kamuoyu algısını bu konuların daha önemli konular olduğu doğrultusunda yönlendirir" şeklindeki iki temel varsayım üzerinden yürütülmektedir (Weaver, 1999: 140-141). Başka bir deyişle gündem belirleme, birbiriyle uzam ve sebep-sonuç ilişkisiyle bağlı iki adımlı bir karar verme sürecidir: birinci adımda, medya kendi gündemini belirleyerek bir karara varmakta; ikinci adımda ise kamunun gündemini belirlemektedir (Armağan, 2007: 71). Böylelikle, gündem belirleme süreci üzerine yapılan bilimsel araştırmalar, basının çoğu zaman insanlara ne düşüneceklerini söylemede başarılı olamayacağını; fakat ne hakkında düşüneceklerini söylemede şaşırtıcı derecede başarılı olacağını ifade eden Bernard Cohen'in (1963) yazılarından hareket ederler (Rogers ve Dearing, 1988: 558). Entman'a göre insanların düşüncelerini etkilemenin yolu, bilgi seçimi yoluyla düşüncelerini şekillendirmektir. Bu bakış açısıyla, eğer medya insanların ne hakkında düşündüğünü etkileyebilirse, tutumlarını da etkileyebilecektir (1989: 349). Dolayısıyla, haberlerin sunuş biçimi, kamuoyunun düşündüğü ve konuştuğu konuları belirlemektedir (Severin ve Tankard, 1994: 364). Bu açıdan editörler ve yayıncılar, haber seçiminde bulunurken, politik gerçeğin şekillenmesinde de önemli rol oynamaktadırlar. Çünkü izler-kitle, sadece belirli bir konu hakkında değil, aynı zamanda bir haber öyküsündeki bilgi miktarından ve konumundan bu öyküye ne kadar önem verileceğini de öğrenmektedir (McCombs ve Shaw, 1972: 176).

İkinci düzey gündem belirleme (*second level agenda-setting*) ise konuların nisbi belirginliğine odaklanan klasik gündem belirleme yaklaşımına karşın, konuların "nitelikleri"nin nispi belirginliğini incelemektedir (Weaver, 2007: 142). Chyi ve McCombs'a göre ikinci seviye gündem belirleme araştırmaları, medya kurumlarının bir nesnenin belli özelliklerini ve niteliklerini nasıl seçip sunduklarını ve bu seçim ve sunumun nesne ve özelliklerinin halk tarafından algılanışını nasıl etkilediğini incelemektedir (Özarslan, 2007: 12). Başka bir deyişle, geleneksel gündem belirleme çalışmalarında konuların önemliliklerinin medyadan kamuya aktarımı konu edilirken, ikinci düzey gündem belirleme çalışmalarında konuların niteliklerinin de aktarımının söz konusu olup olmadığı incelenmektedir. Bu açıdan, ikinci seviye gündem belirleme çalışmalarının geleneksel gündem belirleme hipotezine göre "kamuoyu oluşturma" kavramına daha yakın olduğu söylenebilmektedir (Yüksel, 2007: 580-582).

etkileşim yoluyla türetildiğini (ve dönüştürüldüğünü) ve farklı yorumlara tabi olduğunu belirtir: anlam problemlidir, müzakere edilir, tartışılır, değiştirilir, açıklanır ve yeniden ifade edilir. Dolayısıyla anlam yapılamaz, toplumsal olarak inşa edilir (1997: 410). Durur'a göre anlam, inşa edilen bir şey olarak ele alındığında ise, -aynı olay ya da olgulara farklı anlamlar yüklenebileceğinden- paylaşılan ortak kültürden aldıkları güçle bireylerin anlamlandırma stratejilerine yön veren çerçeveler, toplumsal gerçekliği inşa edip yeniden üretebileceklerdir. Üzerinde uzlaşmış bir çerçeve olarak haber de, olayları tipleştirerek, olguları 'şeyleştirerek' bir gündelik yaşam bilgisi niteliği kazanacaktır. Çünkü insanlar, kendi gündelik yaşamlarını deneyimlerken aldıkları doğal tavrı, haberin uzlaşıya dayalı çerçevesi karşısında da alacaklardır. Buna binaen, uzlaşmış çerçeveler dâhilindeki anlamlar dolaşıma girecek ve toplumsal gerçeklik kurulacaktır (2011: 23-26).

İdeolojik Bir Araç Olarak Haber Çerçeveleri

Gazetede yer alan, genç bir kadının kocası tarafından öldürülmesi ile ilgili bir haberde, gerçekleşen eylemin nasıl tanımlandığı, olayın maktul ve mücriminin nasıl adlandırıldığı, olayın sorumlusu olarak kimlerin ve nelerin gösterildiği, olayın ahlaki açıdan nasıl değerlendirildiği ve benzeri olaylara karşı nasıl çözümler sunulduğuna dair araştırmacı bir çaba sonucu ulaşılabilecek veriler o haberin nasıl çerçvelendiğini gösterecektir (Özçetin, 2018: 120). Dolayısıyla çerçeveler yukarıdaki örnekte olduğu gibi, bir yandan nispeten karmaşık sorunları sunarken, diğer yandan onları izleyici kitlesine ulaştırmak için de erişilebilir kılar (Scheufele ve Tewksbury, 2007: 12).

Çerçevelerin, haberi hem sunma hem de anlamada şemalar olarak düşünülmesi gerektiğinden, birey ve haber olmak üzere iki çerçeveleme türü belirtilebilir (Scheufele, 1999: 105). Birey çerçeveleri; "bireylerin bilgi işlemesine rehberlik eden zihinsel olarak depolanmış fikir kümeleri" olarak tanımlanmaktadır (Entman, 1993: 53'den akt. Scheufele, 1999: 107).¹⁶ Haber çerçeveleri ise; çoğu zaman bazı anahtar kelimelerin seçilmesiyle, gerçeğin belirli bir temsilini ve ona yönelik belirli bir duyguyu güçlendirecek temel ifadelerin ve imajların kullanılmasıyla ya da farklı bir bakış açısı sağlayabilecek unsurların ihmalıyla kendini gösterebilir

¹⁶ Bilgi işlemek için zihinsel olarak depolanmış ve bu anlamda bilgi işlem şemaları olarak işlev gören çerçevelere örnek olarak uluslararası ilişkilere uygulanan Soğuk Savaş çerçevesi (*Cold War frame*) ve seçim kampanyalarına uygulanan at yarışı çerçevesi (*horse race frame*) verilebilir (Entman, 1991: 7).

(Provalis Research, t.y.). Haber çerçeveleri, bireysel çerçevelerin inşası ile etkileşime girer ve bunları etkiler (Noakes ve Wilkins, 2002: 650-651).

Haber kuruluşları, okurların ve izleyicilerin olumlu tepkilerini ortaya çıkarmak için haberlerini biçimlendirir; ancak çerçeveleme sürecini harekete geçiren şey, kaynakların ve gazetecilerin ilk etkileşimidir (Entman, 1991: 7). Daniel Chandler ve Rod Munday *Medya ve İletişim Sözlüğü*'nde haber çerçevesini, "güncel olayların haberleştirilmesinde enformasyonel örgütlenme yöntemleri, formel bağlamlar ve seçici filtreler olarak işlev gören ölçütler, kategoriler ve formatlar" olarak açıklamışlardır (2018: 176). Oysa Cappella ve Jamieson'a göre bir haber çerçevesi ilk olarak, tanımlanabilir kavramsal ve dilsel özelliklere sahip olmalıdır. İkinci olarak, gazetecilik pratiğinde sıkça gözlemlenir olmalıdır. Üçüncü olarak, çerçeveyi güvenilir bir şekilde diğer çerçevelerden ayırt etmek mümkün olmalıdır. Dördüncü olarak ise bir çerçeve temsili geçerliliğe sahip olmalı –yani başkaları tarafından tanınmalıdır– ve yalnızca bir araştırmacının hayal gücü ürünü olmamalıdır (akt. De Vreese, 2005: 54).

Entman'a göre haber çerçeveleri; bir haber anlatımında vurgulanan anahtar kelimelerden, metaforlardan, kavramlardan, sembollerden ve görsel imgelerden oluşturulmakta ve yapılandırılmaktadır. Çünkü anlatı; nihayetinde sözcüklerden ve resimlerden başka bir şey içermemekte olup, çerçeveler ancak bir anlatıda ortaya çıkan ve medya üzerinden anlamları taşıyan belirli sözcükleri ve görsel imajları araştırmak koşuluyla algılanabilmektedir. Dahası çerçeveler, kelimeleri ve görsel imajları tekrarlayarak ve/veya pekiştirerek, bazı fikirlere atıfta bulunarak bazısına da bulunmayarak çalışır. Diğer bir deyişle, çerçeveyi oluşturan sözcükler ve imgeler tekrarlama ve pekiştirme ile bir açıklamayı veya yorumu diğerlerinden daha farkedilebilir ve anlaşılır kılmaktadır (1991: 7).

Entman'a göre, çerçeveler iletişim sürecinde iletişimci (*communicator*), metin (*text*), alıcı (*receiver*) ve kültür (*culture*) olmak üzere en az dört konuma sahiptir. İletişimciler, inanç sistemlerini düzenleyen çerçevelerin (genellikle şema denir) rehberliğinde ne söyleneceğine karar verme konusunda bilinçli veya bilinçsiz çerçeve kararları verirler. Metin; belirli anahtar kelimelerin, beylik ifadelerin, basmakalıp görüntülerin (resimlerin) ve yargıların pekiştiği çerçeveleri içermektedir. Alıcının düşüncesini yönlendiren çerçeveler, metindeki çerçeveleri ve iletişimcinin

çerçeveleme niyetini yansıtabilir veya yansıtmayabilir. Kültür ise yaygın olarak kullanılan çerçevelerin deposu konumunda bulunmaktadır (1993: 52-53).

Çerçeveleme, aynı zamanda, haber kuruluşu gibi bir iletişim kaynağının politik bir meseleyi veya kamusal tartışmayı tanımladığı ve inşa ettiği süreçtir. Çünkü insanların siyasal meseleler hakkındaki düşünceleri, kitle iletişim araçlarının meseleleri betimlemesi ile şekillenebilir (Nelson vd., 1997: 567). Dahası, haber çerçeveleri baskın ideolojinin taşıyıcısı olduklarından alternatif çerçevelere belirli ölçülerde yer verilmektedir. Dolayısıyla da haber çerçeveleri, baskın ideolojiyi yeniden üretmekte ve toplumsal uzlaşmayı sağlayarak meşrulaştırmaktadır (Durur, 2011: 25). Örneğin, ayrıntı ve sıfatların seçimi sonucu aktör ve kurbanların önemi azaltılarak, ABD'nin bir İran uçağını düşürmesiyle ilgili haberler olayı teknik bir problem kaynaklı nitelendirmekte iken Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) bir Kore uçağını düşürmesiyle ilgili benzer olay, ahlaki rezalet olarak gösterilebilmektedir (Entman, 1991: 6).

Bu gerekçelerden hareketle haber çerçeveleme analizi medyanın; (1) belirli bir konuya dikkat çekerek o konuyu nasıl temsil ettiğini belirleme, (2) konu seçim sürecine etki edebilecek çeşitli faktör ve aktörleri ortaya çıkarma, (3) haber çerçevelemenin izleyici algı ve eylemlerine yönelik potansiyel etkisini ortaya koyma gibi motivasyonlar eşliğinde genellikle nitel ve nicel içerik analiz teknikleri yoluyla basılı veya elektronik formattaki analizini içermektedir (Provalis Research, t.y.). Dolayısıyla haber çerçevelerine anlamın inşa edildiği ve taşındığı bir perspektiften yaklaşılarak medyanın algıları şekillendirmede bilinçli olarak başvurduğu mekanizmalar ortaya konmaya çalışılır.

Claes De Vreese'e göre, çerçeveleme süreçlerinde çerçeveler bağımsız ve/veya bağımlı değişkenler olabilir. Örneğin, haber çerçeveleri bağımlı değişkenler olarak örgütsel baskılar, gazetecilik rutinleri ve seçkin söylemleri içeren üretim süreci sonucu çalışılabilir. Haber çerçeveleri, ayrıca, bağımsız değişkenler olarak, yani izleyici yorumlarının öncülleri olarak da çalışılabilir (2005: 52). Scheufele'e göre, haber çerçeveleri söz konusu olduğunda yapılması gereken, birey çerçeveleriyle aşağıdaki sorular doğrultusunda bir bağ kurmaktır (1999: 107-108):

- Bağımlı değişken olarak haber çerçevelerine; gazetecilerin ya da diğer toplumsal grupların belirli sorunları çerçeveleme şeklini etkileyen faktörler

nelerdir? Bu süreçler nasıl işler ve sonuç olarak gazetecilerin kullandığı çerçeveler nelerdir?

- Bağımsız değişken olarak haber çerçevelerine; hangi tür medya çerçeveleri izleyicinin belirli konulara ilişkin algılarını etkiler ve bu süreç nasıl işler?
- Bağımlı değişkenler olarak birey çerçevelerine; hangi faktörler bireysel referans çerçevelerinin oluşturulmasını etkiler, yoksa bireysel çerçeveler medya çerçevelerinin basit kopyaları mıdır? Hedef kitle, anlam oluşturmada veya medya çerçevelerine direnmede nasıl aktif bir rol oynayabilir?
- Bağımsız değişken olarak birey çerçevelerine; bireysel çerçeveler, bireysel meselelerin algılanmasını nasıl etkiler?

sorularını yöneltmek gerekmektedir.

De Vreese'e göre, bazı çerçeveler yalnızca belirli konulara veya olaylara uygun olduğundan konuya özel çerçeveler olarak; bazı çerçeveler de tematik sınırlamaları aşarak farklı kültürel bağlamlarda bile farklı konularla ilişkili olarak tanımlanabildiğinden genel çerçeveler olarak adlandırılabilir. Haber çerçevelerinin incelenmesinde konuya özgü bir yaklaşım, derinlemesine bir özgüllük seviyesine ve araştırılmakta olan olaya veya konuya ilişkin detaylara izin verir. Bununla birlikte, bu avantaj aynı zamanda potansiyel olarak doğal bir dezavantajdır. Çünkü yüksek derecede konuya duyarlılık; konuya özgü çerçeveler üzerine çizilen analizlerin genelleştirilmesini, karşılaştırılmasını ve teori geliştirmek için ampirik kanıt kullanımını zorlaştırır (De Vreese, 2005: 54-55). Buna karşılık genel çerçeveler, bir olayın çerçevesini ayrıntılı olarak incelemede daha az olanak sunmakla birlikte, farklı ülkelerdeki çerçeveler, konular ve çerçeveleme pratikleri arasında karşılaştırmalar yapılmasını sağlar. Kısaca, konuya özel çerçeveler, belirli konulara veya haber olaylarına yönelikken genel çerçeveler, farklı kültürel bağlamlardaki bir dizi farklı haber konusuna uygulanabilmektedir (De Vreese vd., 2001: 108-109).

Neuman ve arkadaşları da güncel olayları tartışırken izleyiciler tarafından kullanılan çerçeveler geliştirmiş olup, izleyici görüşmelerinden çıkarılan çerçevelerin ayrıca haber medyası kapsamında da sunulduğunu ortaya koymuşlardır. Çalışmalarında, medya ve izleyici tarafından kullanılan beş ortak çerçeve belirlemişlerdir. İnsani etki (*human impact*) çerçevesi, bir sorundan/konudan etkilenen

bireylerin ve grupların açıklamalarına/tanımlarına odaklanırken güçsüzlük (*powerlessness*) çerçevesi, “zayıf bireyler veya gruplar üzerindeki güçlerin egemenliği” olarak adlandırılmıştır. Ekonomi (*economics*) çerçevesi, kâr ve zarar olmak üzere sonuç odaklı kaygıyı ifade ederken ahlaki değerler (*moral values*) çerçevesi, genellikle, dolaylı olarak ahlaka ve sosyal kurallara atıfta bulunmuştur. Haber medyasına çok iyi uyduğu tespit edilmiş olan çatışma (*conflict*) çerçevesi ise çatışan yorumların öykülerini haberleştiren gazetecilik uygulamalarını ifade etmede kullanılmıştır (akt. De Vreese, 2005: 56).

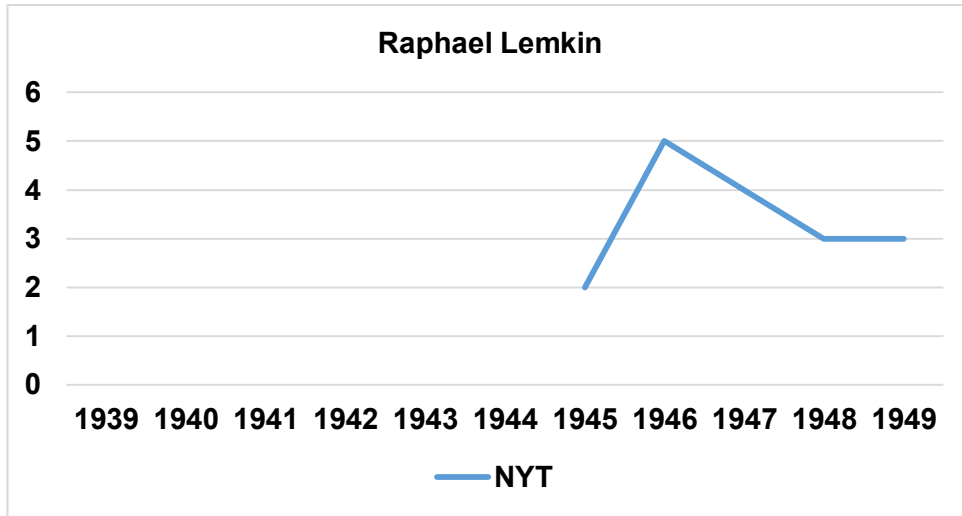
Semetko ve Valkenburg tarafından da beş genel haber çerçevesi geliştirilmiştir: çatışma (*conflict*) çerçevesi; bireyler, gruplar, kurumlar veya ülkeler arasındaki çatışmayı vurgulamakta iken insani ilgi (*human interest*) çerçevesi, bireysel bir hikâyeye ya da bir olayın/sorunun sunumuna duygusal bir bakış açısı getirmektedir. Sorumluluk atfedilmesi (*attribution of responsibility*) çerçevesi; bir devlete, bireye veya gruba bir konuya ya da soruna sebep olma ya da çözme sorumluluğunu yükleyebilecek yol sunarken, ahlak (*morality*) çerçevesi; bir olayı veya konuyu, dinî inançlar veya ahlaki reçeteler bağlamında yorumlamaktadır. Ekonomik sonuç (*economic consequences*) çerçevesi ise bir birey, grup, kurum veya ülke üzerinden, ekonomik sonuç açısından bir olay veya sorun ortaya koymaktadır (Akt. De Vreese, 2005: 56).

Soykırım Yasağı Normu Kabul Sürecine İlişkin Haberlerin Analizi

Bu bölümde *NYT* haberlerinden tespit edilen on bir anahtar kelimenin 1939–1949 yılları arasındaki dağılımını gösteren şekiller yer almaktadır. Ancak şekilleri yorumlamadan önce haberlerin içerikleri bağlamında değerlendirme yapmak gerekirse, haberlerde genel olarak, Nazi Almanyası'nın bıraktığı kötü mirasın sorumlularına yönelik hukuki süreçler ve uluslararası toplumun insanlığa karşı yerine getirmesi gereken sorumlulukların önemi işlenmektedir. Sürecin soykırım yasağı normu ile sonlandırılmasının, bozulan düzenin yeniden inşasında önemli bir adım olarak düşünüldüğünden haberler, söz konusu normun toplumsal kabul görme ve içselleştirme aşamalarında işlevsel rol üstlenmektedir.¹⁷

¹⁷ Gazetenin “For a ‘Genocide’ Treaty” (“Bir ‘Soykırım’ Sözleşmesi’ne Doğru” - 23 Ağustos 1947), “A Treaty for the People” (“Halk için Bir Sözleşme” – 11 Ekim 1947), “The ‘Genocide’ Convention” (“‘Soykırım’ Konvansiyonu” – 07 Şubat 1948) ve “The Genocide Treaty” (“Soykırım Sözleşmesi” - 26

NYT haberlerinden tespit edilen anahtar kelimelerin 1939–1949 yılları arasındaki dağılımını gösteren şekiller değerlendirmeye alındığında ise, Şekil 1’de yıllara göre “Raphael Lemkin” anahtar kelimesinin haber sayıları verilmektedir:

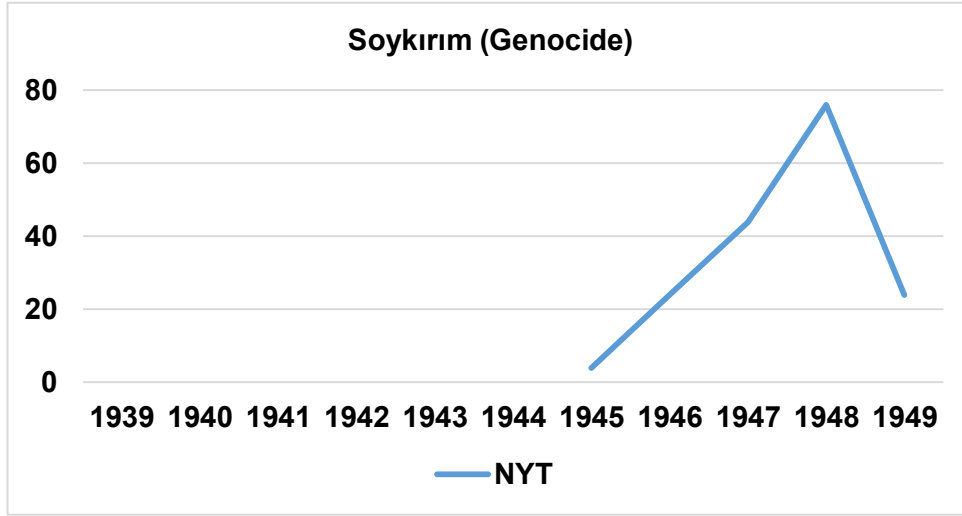

Şekil 1. 1939–1949 Yılları Arası *NYT* “Raphael Lemkin” Haber Sayısı

Daha önce ifade edildiği üzere soykırım, Hukuk Profesörü Raphael Lemkin’in çalışmaları sonucu oluşmuş ve sonrasında yasaklanak norm haline dönüşmüş bir kavramdır. Yahudilerin uğradığı şiddetin detayları ve çeşitliliği II. Dünya Savaşı ardından ortaya çıktığından, Lemkin’in soykırımı dair çalışmaları da medyada bu tarihlerde daha sıklıkta yayınlanır olmuştur. Söz konusu şekilde “Raphael Lemkin” anahtar kelimesi; *NYT* haberlerinde, 1945 yılından 1946’ya kadar artış göstermektedir. 1946’dan itibaren ise –kavram uluslararasılaşma sürecini tamamlamış olduğundan olsa gerek– soykırım kavramı Lemkin’den bağımsız bir

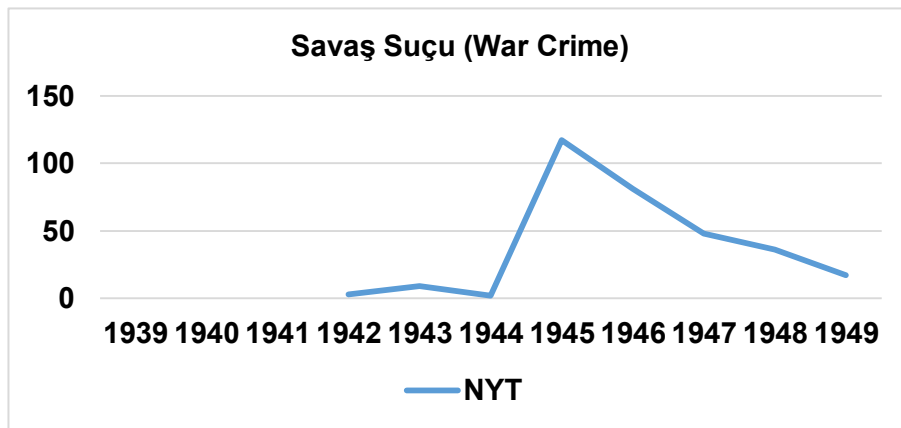
Kasım 1948) başlıklı haberleri bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Sırasıyla ilk haberde, insanlığa karşı suçlarla anında başa çıkabilmenin yolu olarak, cesaretle tasarlanmış bir soykırım anlaşması gösterilmektedir. Ayrıca, anlaşmanın ahlaki amaçlar doğrultusunda yapılan idealistik bir anlaşma olmaması, ortaya çıktığı her yerde kötülüğe karşı kolektif davranmayı teşvik eden pratik bir anlaşma olması gerektiği üzerine görüş belirtilmektedir. Haber, BM’de yapılan şu çağrıyla sonlanmaktadır: “Genel Sekreter Lie, derhal tüm düşünceleri davet etme yetkisini kullanmalıdır. Bu, Genel Kurul’un, adanmış olduğu önerme (insanın onuru ve değeri) üzerine harekete geçme yolunu açacaktır.” İkinci haberde, soykırım anlaşmasının BM’nin temel insan hakları konusundaki şartı gereği bir zorunluluk olduğu belirtilmektedir: “Soykırım anlaşması bir zorunluluktur. Onsuz, Birleşmiş Milletler Şartı’nın ‘temel insan haklarına, insanın onuruna ve değerine olan inancını yeniden doğrulamak’ konusundaki cesur sözü gerçekten de boştur.” Üçüncü haberde, soykırımın aslında yüzyıllardır medeni insanlar tarafından kötü, kasıtlı bir cinayet olarak tanındığı, ancak uluslararası hukukta suç olarak kabul edilmediği belirtilmektedir. Haberdeki “Milyonlarca insanın kanı gecikmiş adalet için feryad ediyor. Konseyin bu konuyla ilgili olarak çekingen davranmayacağını umuyoruz,” ifadeleri ise konuya editoryal tepkiyi göstermesi açısından dikkat çekicidir. Son haberde ise cinayetin cezasının her yerde verildiği halde soykırımın cezalandırılmasının BM’de hâlâ tartışılıyor olduğu, dünyanın hâlâ bir soykırım sözleşmesine sahip olmadığı, ideal olanlardan birinin soykırımcılarla başa çıkabilecek mahkemeler kurulması olduğu belirtilmektedir. Haberler için bkz. <https://timesmachine.nytimes.com/browser>.

şekilde kullanılır olmuştur. Dolayısıyla “Raphael Lemkin” anahtar kelimesi, *NYT* haberlerinde kısa bir dönem yer almaktadır.

Şekil 2. 1939–1949 Yılları Arası NYT “Soykırım” (Genocide) Haber Sayısı

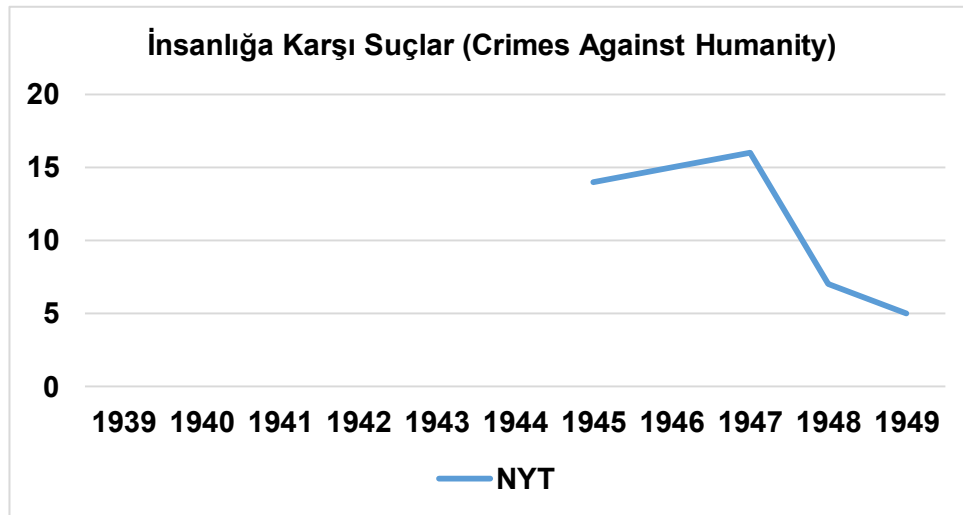
Soykırım kavramı; II. Dünya Savaşı'nın bitimiyle gündeme taşınmış ve *NYT*'de, 1945 yılından itibaren haberlere konu olmuştur. Giderek artış gösteren bir seyrinde devam eden haberler, soykırım sözleşmesinin imzalandığı yıl olan 1948'de en yüksek haber sayısına (75 haber) ulaşmıştır (bkz. Şekil 2). Soykırım yasağının uluslararası bir norm olarak kabulü anlamına gelen bu sözleşmenin imzalanması sonrasında soykırımı dair *NYT* haberlerinde de giderek bir azalma olmuştur.

Şekil 3. 1939–1949 Yılları Arası NYT “Savaş Suçu” (*War Crime*) Haber Sayısı

Savaşın ilk yıllarında, *NYT*'de, savaş suçu bağlamında hatırı sayılır sayıda haber yer almamıştır (bkz. Şekil 3). Söz konusu yılların, savaşın ilk dönemleri olması, bu durumun nedeni olarak gösterilebilir. Başka bir deyişle, 1939 ve 1942 yılları arası dönem, II. Dünya Savaşı'nın başlangıç yılları olduğundan, bu zaman diliminde savaş

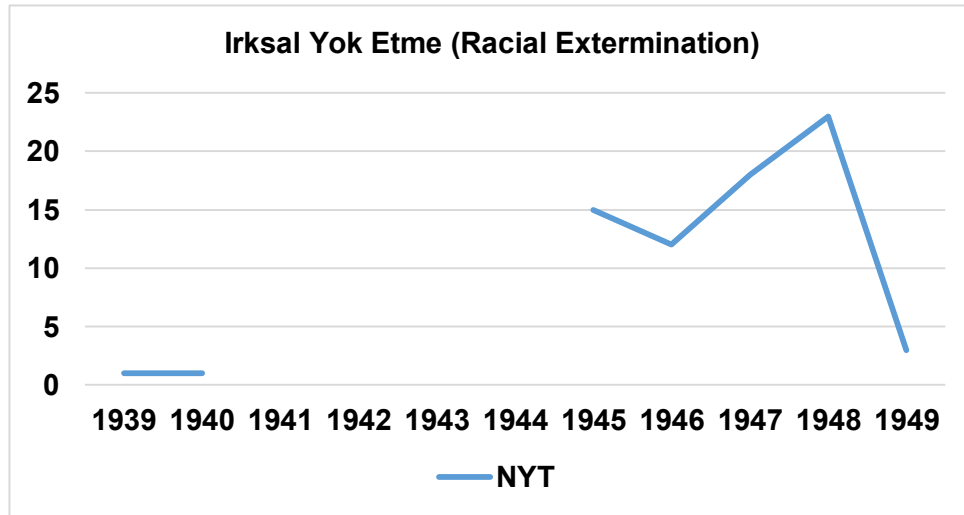
suçlarına dair bilgiler yeni yeni açığa çıkmıştır. Dolayısıyla, dönemsel koşullar göz önünde bulundurulduğunda bu suçların haber konusu yapılması çok da mümkün gözükmemektedir. Savaş suçu (*war crime*), genel olarak her türlü kuralsızlığın kural olarak görülmesi sonucu oluşan ve Michael Walzer'ın altını çizdiği “jus in bello” ilkesinin (*savaşın adil idaresi*) taraflardan biri ya da her ikisince savaş repertuarından çıkarılması sonucu insanlık aleyhine işleyen yıkıcı eylemdir. II. Dünya Savaşı da tarifi zor şiddet eylemlerinin yoğunluk gösterdiği savaşlardan biri olmuştur. *NYT*'de de özellikle savaşın sonlarına dair, Hitler Almanyası'nın Avrupalı Yahudilere yönelik yaptıklarını savaş suçu bağlamında değerlendiren içerikte haberlere ve köşe yazılarına yer verildiği görülmektedir. Savaşın insanlık adına bıraktığı ağır bilanço, savaşın bitimine değin yapılan haberlerlerdeki yoğunluktan da anlaşılmaktadır. Öte yandan, *NYT*'de savaş suçu ile ilgili haber sayılarında, en yüksek seviyeye ulaştığı 1945 yılından sonra giderek azalan bir seyir söz konusudur. Bu durumun nedeni olarak, savaşlar süresince olan bitenden sorumlu aktörlerin savaş suçu sınıfına dâhil olabilecek eylemlerine dair kamu yararı taşıyan kanıtları gizlemesi gösterilebilir. Çünkü bu denli büyük savaşların ardından sorumlular, olanlara dair sorumluluk kabul etmezler ya da etseler bile bu durumu savaş koşullarının getirdiği zorunluluk haliyle açıklamaya çalışırlar. Dolayısıyla savaşın aktörlerince olan bitenlere dair sürdürülen sessizlik ortamında haber kaynağından bilgi almak ve haber yapmak neredeyse imkânsız hale gelmektedir.

Şekil 4. 1939–1949 Yılları Arası *NYT* “İnsanlığa Karşı Suç” (*Crimes Against Humanity*) Haber Sayısı

İnsanlığa karşı suçlar (*crimes against humanity*); normal zamanlar veya savaş sırasında sivil halka yönelik girişilen öldürme, soykırım, köleleştirme ve sürgün gibi

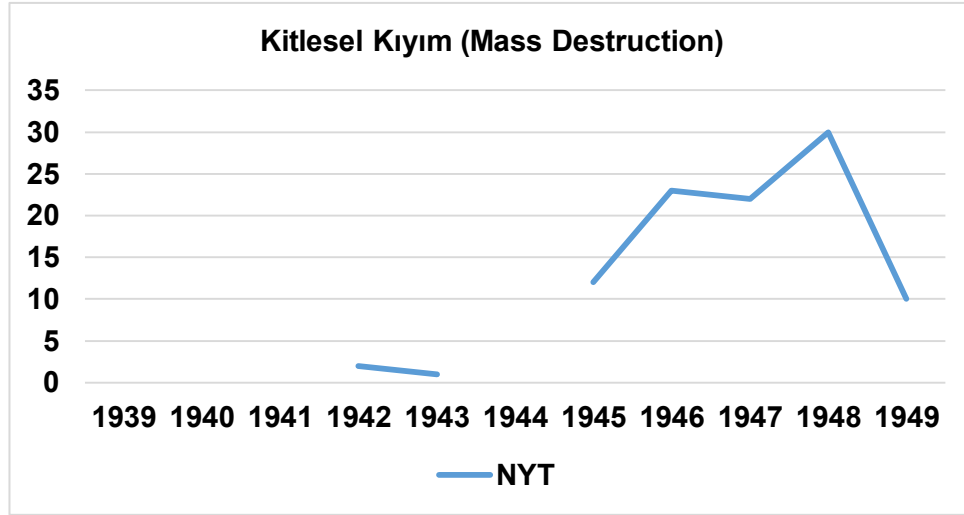
suçları ifade etmektedir (Dağ, 2004: 119). Bu tanım aynı zamanda insanlığa karşı suçların, sadece savaş döneminde değil barış döneminde de işlenebilecek suçlar olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla bu, insanlığa karşı suç tipini savaş suçundan ayırt etmektedir. Çünkü bilindiği üzere savaş suçu sadece savaş sırasında suç teşkil eden eylemlerin işlenmesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Öte yandan, sadece sivil halka yönelik olarak işlenen bir suç olarak sınır çizilmesiyle savaş suçundan ayrılan insanlığa karşı suçlar, doğal olarak soykırım suçunun da atası olarak kabul edilebilir. İnsanlığa karşı suçun tanımına yönelik bu bilgiler, *NYT* üzerinden yapılan araştırma sonucu elde edilen verilerle de örtüşmektedir. Verilere göre, savaşın başladığı 1939 yılından sonlandığı 1945 yılına kadar *NYT*'de insanlığa karşı suça ilişkin herhangi bir habere rastlanmamıştır (bkz. Şekil 4). Haberler 1945 yılından itibaren yapılmaya başlanmış olup, 1947 yılında en yüksek orana ulaşmıştır. Bu yıldan sonra azalmaya başlamasının nedeni olarak ise gündemin soykırım kavramı tartışmaları etrafından şekillenmiş olması gösterilebilir.

Şekil 5. 1939–1949 Yılları Arası *NYT* “İrksal Yok Etme” (*Racial Extermination*) Haber Sayısı

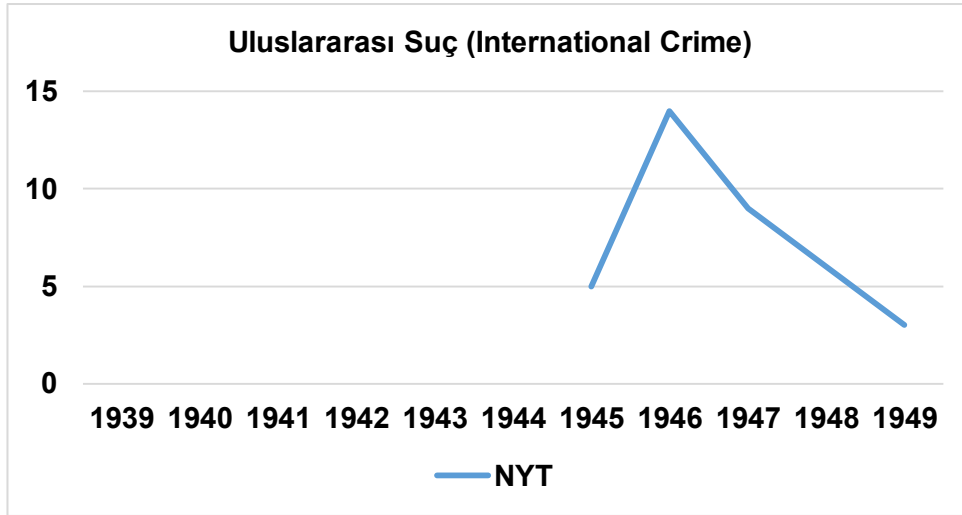
NYT'de ırksal yok etme (*racial extermination*) bağlamında haberler, 1945 yılıyla birlikte (yani savaşın sonlanmış olduğu dönemde) yoğunlaşma sürecini yaşamaya başlamıştır (bkz. Şekil 5). İrksal yok etme suçu da tıpkı insanlığa karşı suçlar da olduğu gibi, sivil halka yönelik işlenen bir suç tipidir. İrksal yok etme de amaçlanan, bir ırkın tüm üyelerinin ortadan kaldırılmasıdır. II. Dünya Savaşı'nda Hitler yönetiminin Avrupalı Yahudilere yönelik sistematik şiddeti ifade edilmeye çalışılırken sıklıkla ırksal yok etme tabiri kullanılmıştır. Öte yandan, *NYT*'nin savaş süresince Avrupalı Yahudilerin durumuyla ilgili sessiz kalmasının nedeni, daha önce de

belirtildiği gibi Ochs yönetimi altındaki *NYT*'nin Yahudilerin durumuna yönelik izlediği ideolojik yaklaşım gösterilebilir. Bu bağlamda, savaşın nedenleri üzerinden yapılan sorgulama sonucu oluşan Yahudi kimliği ve ırkının hedef alındığına dair farkındalık haber sayılarına da yansımış olup, *NYT*, 1948 yılında bu konuya ilişkin en yüksek haber sayısına ulaşmıştır. 1948 yılında İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin imzalanmış olması da *NYT*'nin yaptığı bu haberlerle sürece katkı sunduğunu kanıtlamak açısından anlamlı görülmektedir.

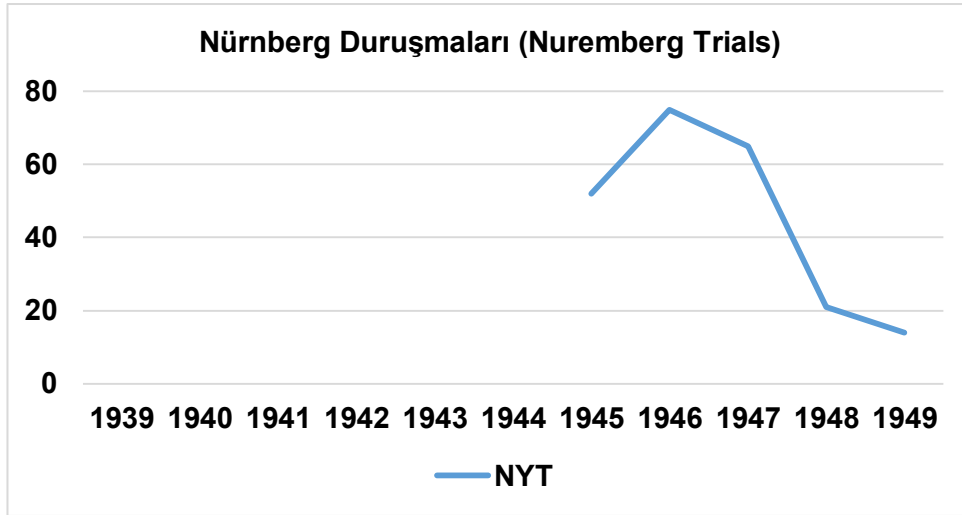
Şekil 6. 1939–949 Yılları Arası *NYT* “Kitlesele Kıyım” (*Mass Destruction*) Haber Sayısı

Kitlesele kıyım (*mass destruction*), belirli bir ırksal kimliğe sahip grubun tüm üyelerini ortadan kaldırmaya yönelik gerçekleşen toplu imha sürecidir. İrksal yok etme eyleminde olduğu gibi bu suç tipinin oluştuğuna dair kanıtlar da genellikle savaş sonrasında kurulan mahkemeler ve tanıklıklar sonucu belgelenmektedir. Kitlesele kıyımına dair *NYT* haber grafiğinde de görüldüğü üzere (bkz. Şekil 6), bu anahtar kelime ile yapılan arşiv taraması ilk haberlerini 1942 yılından itibaren vermektedir. 1948 yılında ise en yüksek haber sayısına ulaşılmaktadır. Daha önce de ifade edildiği gibi 1948 yılı, II. Dünya Savaşı'nın bıraktığı insanlık adına büyük enkazın BM nezdinde kurulan komisyonlar eşliğinde kaldırılmasına yönelik çabaların yoğunlaştığı ve aynı zamanda enkazın oluşmasına neden olan suç eylemlerine dair hukuki güvencenin sağlandığı yıldır.

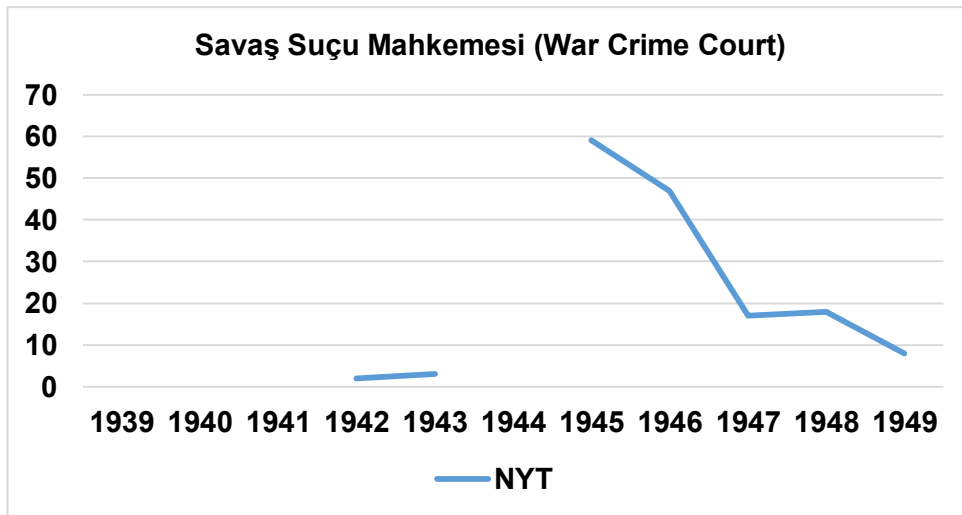
Şekil 7. 1939–1949 Yılları Arası NYT “Uluslararası Suç” (*International Crime*) Haber Sayısı

II. Dünya Savaşı, yeni suç metotlarının uygulandığı bir savaş olarak tarihe geçmiştir. Ulus-devlet anlayışının yükselmesine paralel olarak faşist rejimlerin Avrupa ülkelerinde bir bir iktidara gelmeleri, herhangi bir savaş durumunda hukukun rahatlıkla ihlal edildiği bir iklimi beraberinde getirmiştir. Bu durum ise insanlık aleyhine yeni şiddet türlerinin ortaya çıkmasını sonuçlamıştır. Özellikle savaş sonrası yapılan araştırmalar, Nazi yönetiminin Yahudi nüfustan kurtulmak için teknolojik araçlardan da yararlanarak henüz adı konmamış suç eylemlerine başvurmuş olduğunu ortaya koymuştur. Nazi yönetiminin uyguladığı bu yeni suç tiplerinin adının konmamış olması ve bu şiddet eylemlerinin farklı bir ulusa yönelik olması, bu suç tiplerinin uluslararası suç (*international crime*) kavramı şemsiye altında toplanmasını sonuçlamıştır. NYT araştırmasında da bu yeni suç metotlarının uluslararası suç kavramıyla haberleştirildiği haber sayılarını gösteren oranlar, Şekil 7’de görülmektedir. Söz konusu anahtar kelimeye dair en fazla haberin 1946’da yapılmış olması, tartışılan yeni suç tiplerinin henüz bir zihinsel şemaya oturtulamamış olması ile açıklanabilir. Yani savaş bitimiyle başlayan dönem, savaşta olan bitene dair tartışmaların en yoğun yaşandığı dönemdir. Dolayısıyla, henüz adı konmamış bu suç metotlarının genel bir uluslararası suç kavramı üzerinden açıklanmaya çalışılması muhtemeldir.

Şekil 8. 1939–1949 Yılları Arası NYT “Nürnberg Duruşmaları” (*Nuremberg Trials*) Haber Sayısı

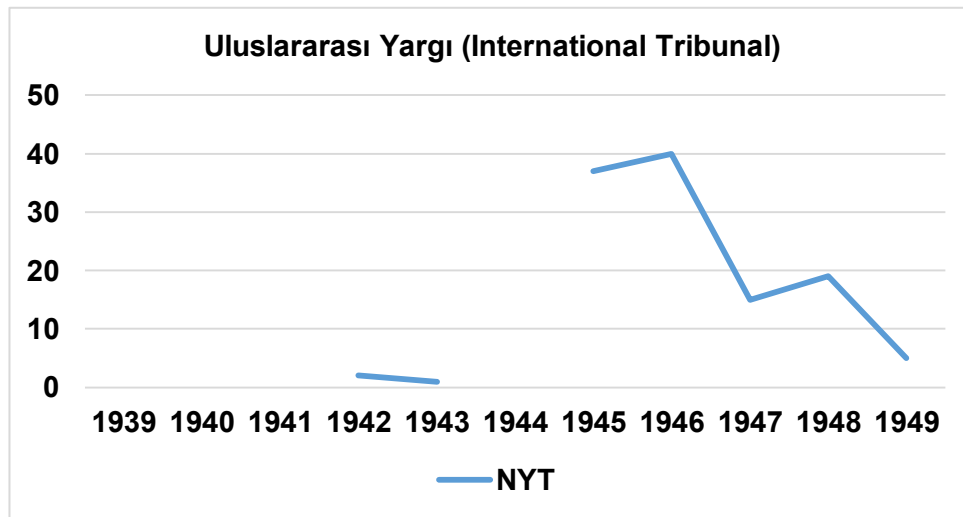
Nürnberg Mahkemeleri, II. Dünya Savaşı ardından Almanya’nın Nürnberg şehrinde savaşın sorumluları olarak görülen Nazi liderlerinin yargılanması için kurulan mahkemedir. Yargılamalar sonucu 22 Nazi subayından 11’i idam edilmiştir. “Nuremberg Trials” anahtar kelimesi ile yapılan haber taramasının yansıtıldığı şekil 8’den de anlaşılacağı üzere davalarla ilgili haberler, 1945–1949 yılları arasında yoğunlaşmaktadır. Özellikle 1946 ve 1947 yılları, haberlerin en yüksek sayıda olduğu yıllar olmuştur. Çünkü bu yıllar aynı zamanda yargılamaların –gerek dünya kamuoyu ilgisi gerekse de yargılama süreci olsun– en yoğun yaşandığı yıllardır.

Şekil 9. 1939–1949 Yılları Arası NYT “Savaş Suçu Mahkemesi” (*War Crime Court*) Haber Sayısı

Savaşlar, taraflar açısından çoğunlukla telafisi pek mümkün olmayan enkazlar bıraktığından, bitimiyle birlikte savaşın çıkmasına sebep olanların sorumsuzluklarının

ve adil olmayan eylemlerinin cezasını çekmeleri için yaptırımlarla desteklenmiş “ad hoc”¹⁸ mahkemelerin kurulmasını gerektirir. II. Dünya Savaşı’da savaş suçu işleyenlere yönelik Savaş Suçları Mahkemesi’nin kurulmasını sonuçlamıştır. Savaş Suçları Mahkemeleri, esasında Eski Yugoslavya ve Ruanda’daki katliamlar için BM Güvenlik Konseyi tarafından kurulan ve savaşlara ilişkin uluslararası yasa ihlallerini yargılayan mahkemelerdir (Dağ, 2004: 449). Bu mahkemelerden önce kurulan savaş suçları mahkemeleri ise ulusal düzeyde mahkemelerdir. Şekil 9’da, *NYT*’nin savaş sonrası mahkeme kurulması yönünde BM nezdinde yapılan girişimlere dair yaptığı haberlerin yıllara göre oranı verilmektedir. Buna göre, savaşın sonlandığı 1945 yılı, savaş suçu mahkemesi kurulmasına dair en fazla sayıda haberin yapıldığı yıl olmuştur.

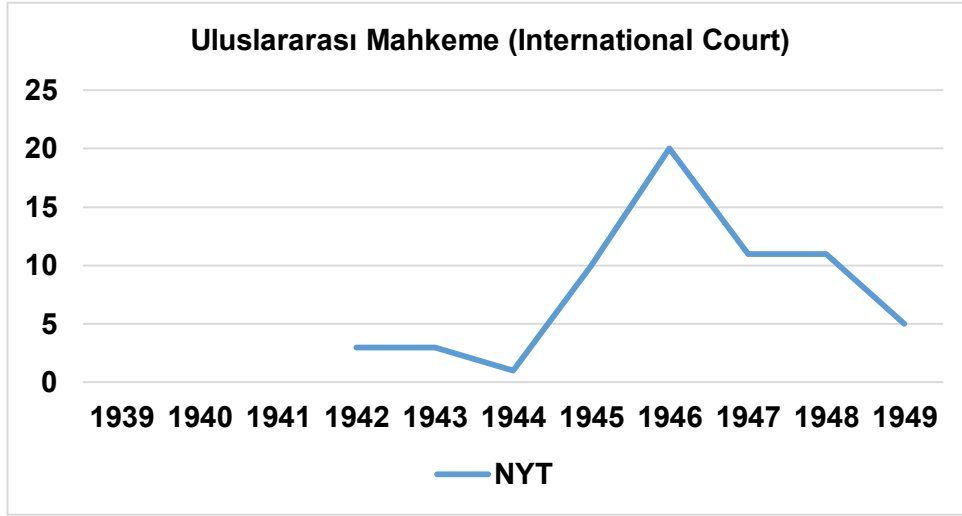

Şekil 10. 1939–1949 Yılları Arası *NYT* “Uluslararası Yargı” (*International Tribunal*) Haber Sayısı

II. Dünya Savaşı süresince uygulanan şiddet eylemlerinin tekrarının önüne geçilmesinin istenmesi ve bu eylemlerden sorumlu aktörlere gerekli yaptırımların uygulanması gereği etrafında şekillenen fikirler, uluslararası toplumu harekete geçirmiş ve yapılan tartışmalar sonucu bir uluslararası mahkeme kurulması fikri ön plana çıkmıştır. *NYT* araştırmasında da bu mahkemenin kurulmasına dair yapılan haberler “international tribunal” ve “international court” anahtar kelimeleri ile taranmıştır. “International tribunal” anahtar kelimesi ile taranan haberlerin yıllara göre

¹⁸ Sözlükte geçici, bir defaya mahsus ve belirli bir olaya özgün Latince bir kelime olarak tanımlanan “ad hoc” kavramsal bağlamda ise, belirli bir mekânda ve zaman diliminde belirli bir olaydan kaynaklı oluşan suçların yargılanması amacıyla kurulan mahkemeleri tanımlamak için kullanılmaktadır (Beyazıt, 2011: 311).

dağılımlarını gösteren Şekil 10'da, en fazla haber sayısına 1945 ve 1946 yıllarında ulaşıldığı anlaşılmaktadır.

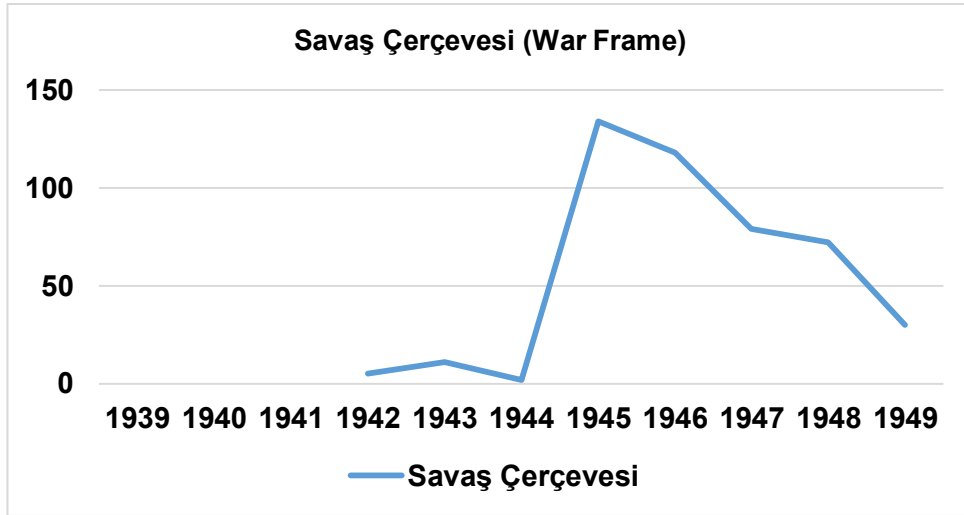
Şekil 11. 1939–1949 Yılları Arası NYT “Uluslararası Mahkeme” (*International Court*) Haber Sayısı

“International court” anahtar kelimesiyle taranan haberlerin oransal durumunu gösteren Şekil 11’de, haber sayılarının 1944 yılından başlayarak 1946 yılına kadar artan bir akış izlediği gözlemlenmektedir. 1946 yılından itibaren ise haber sayılarında gözlemlenen bir azalma söz konusudur. Bu durum, uluslararası toplumun soruna daha çok uluslararası bir sözleşmeyle çözüm bulma arayışında olduğu ve gündemin bu yönde seyrettiği varsayımı üzerinden okunabilir.

“Savaş”, “İnsan hakları”, “Kanun ve Nizam” ve “Ortak Güvenlik”

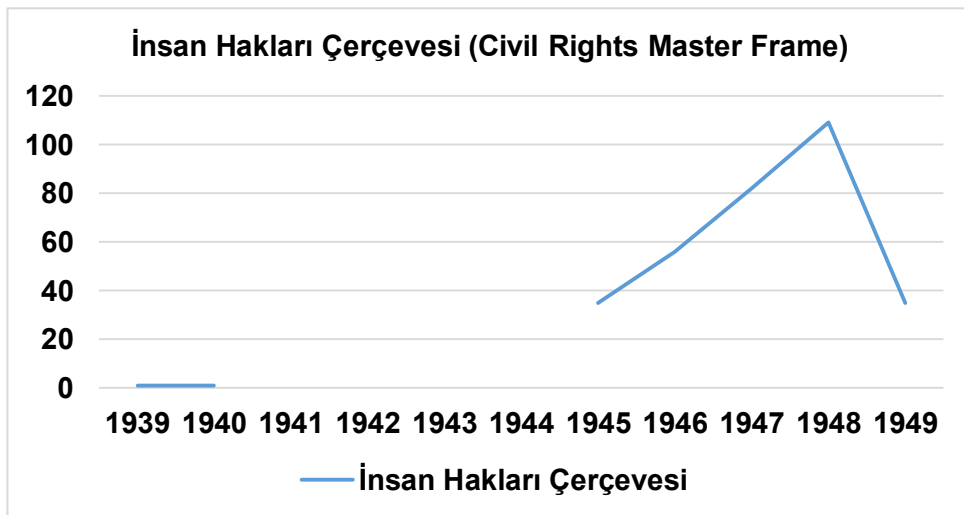
Çerçeveleri

Sınıflandırılan haberlerin, haber çerçeveleri bağlamında yıllara göre oransal dağılımını gösteren şekillerin yorumlarına bu bölümde yer verilmektedir.

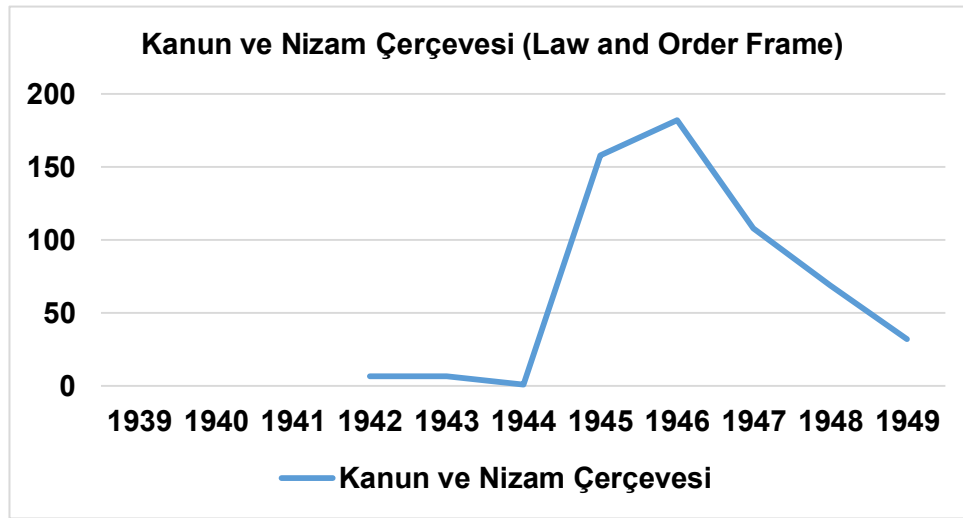
Şekil 12. 1939–1949 Yılları Arası NYT “Savaş Çerçevesi” (*War Frame*) Haberleri

II. Dünya Savaşı'na bir anlamda Hitler şiddetine karşı uluslararası toplumu harekete geçirme çağrıları neden olmuştur. Çünkü Hitler yönetiminin özellikle Avrupalı Yahudilere yönelik sınır tanımaz şiddeti, insanlık adına tamiri mümkün olmayan sonuçlar doğurmaya başlamış ve bu şiddet; savaş suçu (*war crime*), uluslararası suç (*international crime*) ve kitlesel kıyım (*mass destruction*) gibi birçok suç türüyle anılır olmuştur. Dolayısıyla yukarıda sayılan suç türleri, savaş çerçevesi altında değerlendirilmiş olup, bu çerçeveye ait haber sayılarına Şekil 12'de yer verilmiştir. Şekilde görüleceği üzere savaşın son dönemlerine doğru haber sayılarında giderek artış gösteren bir oran söz konusudur.

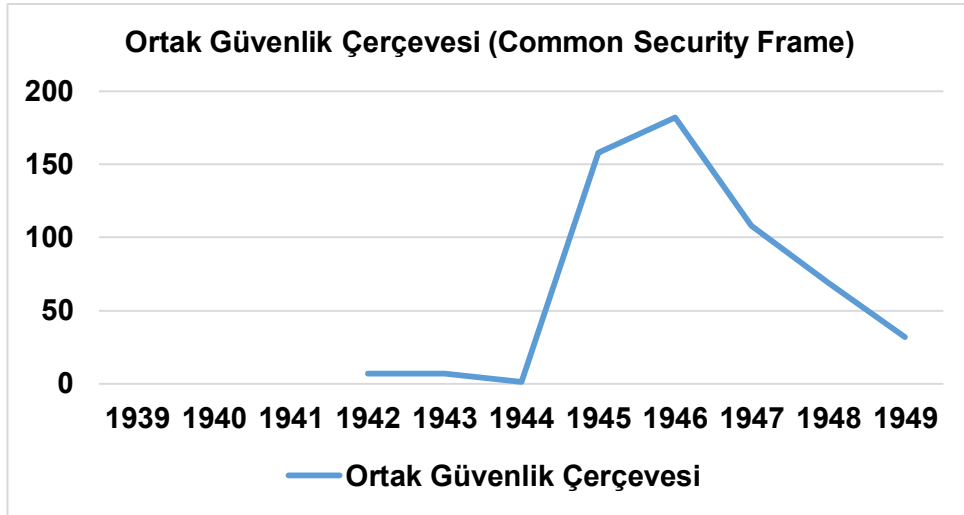
Şekil 13. 1939–1949 Yılları Arası NYT “İnsan Hakları Çerçevesi” (*Civil Rights Master Frame*) Haberleri

İnsan hakları çerçevesi altında ise soykırım (*genocide*), Raphael Lemkin, insanlığa karşı suç (*crimes against humanity*) ve ırksal yok etme (*racial extermination*) anahtar kelimeleri sınıflandırılmıştır. Bu çerçeve altındaki, 1939–1949 yılları arasında yayımlanmış toplan haber sayısı Şekil 13'te gösterilmektedir. Şekilden de anlaşılacağı üzere insan hakları çerçevesine dair *NYT*'nin haberleri 1945 yılından başlayarak 1949 yılına kadar devam etmektedir. Bu çerçeveye ait haberler en fazla 1948 yılında yoğunlaşmaktadır. Bunun nedenlerinden biri olarak, savaş sonrası BM çatısı altında başlayan insan hakları tartışmalarının, 1948 İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin kabulüne dek olan süre zarfında gündemi meşgul etmesi olarak gösterilebilir.

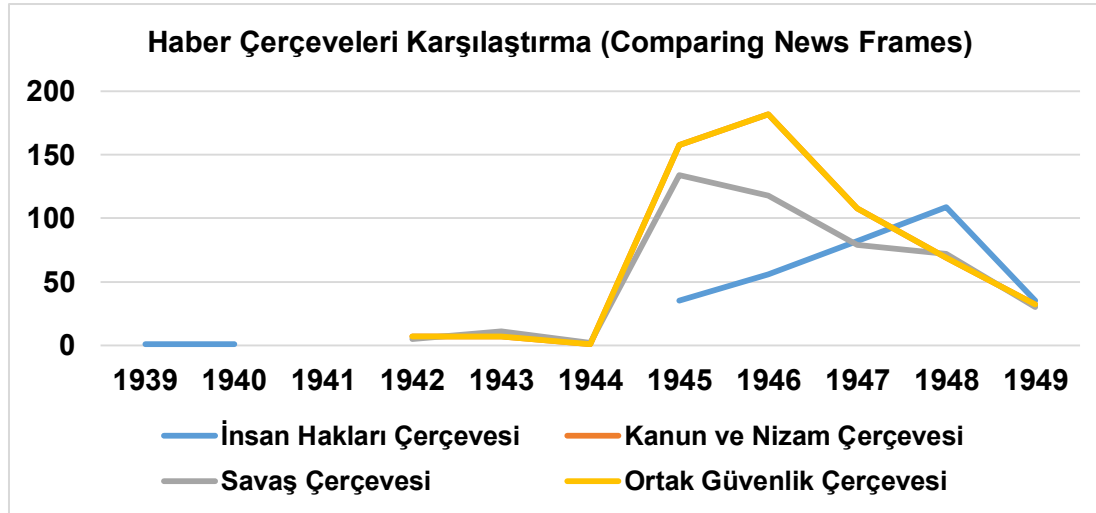
Şekil 14. 1939–1949 Yılları Arası *NYT* “Kanun ve Nizam Çerçevesi” (*Law and Order Frame*) Haberleri

Soykırım yasağının uluslararası norm olarak kabul sürecine dair yapılan *NYT* arşiv araştırmasında gözlemlenen, öncelikle bozulmuş olan uluslararası toplumsal düzenin yeniden sağlanmasına yönelik ve genellikle BM çatısı altında bir yargı mekanizmasını devreye sokmaya çalışan çabaları bildiren haberlere yer verilmesi olmuştur. Bu bağlamda yapılan haberlere bakıldığında bu çabaların savaş suçu mahkemesi (*war crime court*), uluslararası mahkeme (*international court*), uluslararası yargı (*international tribunal*) ve Nürnberg Duruşmaları (*Nuremberg Trials*) olmak üzere savaştan sorumluların cezalandırılmasına dair caydırıcılık içeren yargı mekanizmaları etrafında şekillendiği görülmektedir. Dolayısıyla, “kanun ve nizam” ile “ortak güvenlik” haber çerçevelerinin altına bu anahtar kelimeler dâhil edilmiştir.

Şekil 15. 1939–1949 Yılları Arası *NYT* “Ortak Güvenlik Çerçevesi” (*Common Security Frame*) Haberleri

NYT'nin 1939–1949 yılları arasını baz alan bu haber çerçeveleri sınıflandırmasına dâhil edilen haber sayılarına bakıldığında, uluslararası toplumda ortak güvenlik ile kanun ve nizamı sağlamaya yönelik yapılmış en yüksek haber sayısına 1946 yılında erişilmekte olup, bu oran 1944 yılından itibaren artan bir ivme sonucu yakalanmıştır. Bunun nedeni olarak, savaşın son yıllarından BM'nin kuruluşuna olan sürece kadar uluslararası aktörlerin insancıl hukuk nosyonlarıyla şekillenmiş yeni bir dünya düzeninin kurulmasına yönelik çabaları gösterilebilir. Bu bağlamda 1945 Yalta Konferansı süreci; II. Dünya Savaşı'nın bıraktığı enkazın toparlanarak, barış üzerinden şekillenen bir dünyanın inşasına yönelik atılmış ilk adımlardandır. Dönemin ABD Başkanı Franklin D. Roosevelt, BM'nin kurulmasına büyük önem vermişti; çünkü ona göre, savaş sonrasında Amerikan kuvvetlerinin Avrupa'da kalmasına Amerikan kamuoyu razı olmazdı. Bu nedenle, ABD'nin savaştan sonra Avrupa'dan çekilmesini meşrulaştıracak bir ortam sağlanmalıydı. Bu ortamın sağlanabilmesi şartı ise barışı etkili bir şekilde koruyacak bir milletlerarası teşkilatın kurulmasına bağlı görülmekteydi (Armaoğlu, 1993: 399). Dolayısıyla uluslararası toplumun bu tartışmalarla dolu gündemi düşünüldüğünde, Şekil 14 ve 15'te, 1944 yılından itibaren, özellikle Avrupa'da ortak güvenlik ile kanun ve nizamı sağlamaya yönelik haber sayılarının 1946 yılına değin olan istikrarlı yükselişini anlamak kolay olacaktır.

Şekil 16. 1939–1949 Yılları Arası NYT “Haber Çerçevesi Karşılaştırma” (*Comparing News Frames*)

Şekil 16 ise dört haber çerçevesinin 1939–1949 yılları arasındaki haber dağılımını göstermektedir. Dört olması gerekirken üç farklı renkte analiz çubuğunun görünmesinin nedeni, “kanun ve nizam” haber çerçevesi ile “ortak güvenlik” haber çerçevesinin aynı anahtar kelimeleri (*War Crime Court/Savaş Suçu Mahkemesi*, *International Court/Uluslararası Mahkeme*, *International Tribunal/Uluslararası Yargı* ve *Nuremberg Trials/Nürnberg Duruşmaları*) içermesidir. Öte yandan şekilde görüleceği üzere, savaş sonrası ilk dönemi gösteren yıllar; “savaş”, “kanun ve nizam” ile “ortak güvenlik” çerçeveleri altında yer alan haberlerin artışa geçtiği ve en yüksek seviyeye ulaştığı dönem olmuştur. Savaşın sona erdiği 1945 yılından itibaren ise insan hakları çerçevesi altında sınıflandırılan haberlerde artış olduğu gözlemlenmekle birlikte bu artışın, Soykırım Sözleşmesi’nin ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin imzalandığı 1948 yılına değin süregeldiği anlaşılmaktadır.

Sonuç

Kuçuradi’ye göre (2016: 154) bir durum hazır ortada durmaz; ancak adı konunca belirli bir durum olur. Kavramsallaşınca kadar adı konmamış belirsiz bir durum mahiyetinde bulunan soykırım da ancak, adının konmasına yönelik konsensüs sağlanması ve yasaklanması yönünde kamuoyu oluşması sonucu küresel boyutta kabul gören bir norm haline alabilmiştir. Medya ise söz konusu süreçte, haberlere çerçeveler uygulayarak ve/veya hedef kitle de bilişsel düzeyde var olan çerçevelerle bağlantı kurarak kamuoyu oluşumuna katkı sunmaktadır. Çalışmada yapılan çerçeveleme analizi sonucunda NYT’nin, soykırım yasağı normunun gerekliliği,

uluslararasılaşması ve içselleştirilmesi hususunda toplumsal kabul görme, konsensüs sağlama ve kamuoyu oluşturma işlevleriyle norm oluşum sürecinde önemli bir kitle iletişim aracı olduğu görülmüştür. Bu durum aynı zamanda, haber çerçevelerinin norm oluşum sürecinde üstlendiği rolü göstermesi açısından önemlidir.

Önceki çalışmalarda sınılanmış çerçeveler üzerinden –Blum-Kulka ve Liebes 1993'ten “kanun ve nizam” ile “savaş” çerçeveleri; Doug McAdam 1994'ten “insan hakları” çerçevesi; ve David S. Meyer 1995'ten “ortak güvenlik” çerçevesi– yapılan sınıflandırma doğrultusunda elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, *NYT*'nin –incelenen dönemdeki yayın politikasına uygun olarak– insan hakları nosyonundan türeyen ve evrensel toplum idealiyle özdeşleşen soykırım yasağı normu oluşumuna, yaptığı haber sıklığı ve içeriğiyle pozitif anlamda katkı sağladığı anlaşılmaktadır. Ayrıca, *NYT*'nin soykırım yasağı normunu genel olarak kozmopolit bir yaklaşım benimseyerek haberleştirdiği söylenebilmektedir. Çünkü *NYT* soykırım yasağını, sahipleri Yahudi olmasına rağmen, Yahudilere uygulanan sistematik şiddet üzerinden biricikleştirmemiş ve ilgili süreçte yapmış olduğu haberlerde klasik Reformist Yahudilik anlayışın –Leff'in çalışmasında gazetenin sahiplerince benimsendiğini ve uzun yıllar gazetenin politik vizyonuna rehberlik ettiğini vurguladığı– gerektirdiği tarafsızlık nosyonuyla hareket etmiştir. Haberler çoğunlukla, soykırım kavramının mucidi olan Raphael Lemkin'in kavramın doğuşuna dair serüvenine atıfta bulunularak ve çeşitli tartışmalara yer verilerek yapılmıştır. Dolayısıyla *NYT*, soykırım yasağı normunun oluşum sürecinde, okurları ile genel olarak evrensel değerler çerçevesinde bağlantı kurmuştur.

Norm oluşum süreci genel olarak uluslararası ilişkiler disiplini içerisinde konumlandığından, bu çalışmanın önemi de soykırım yasağının içselleştirilerek uluslararası bir norma dönüşmesi sürecinde *NYT*'nin kamuoyu oluşturarak sürece dâhil olup olmadığı sorusunun cevabını ne ölçüde karşıladığı üzerinden değerlendirildiğinde anlam bulacaktır. Benzer bir çalışmada Lee Ann Fujii (2004: 99-113), Ruanda örneklemini üzerinden soykırımın Ruanda toplumunda belirli bağlamlarda kabul edilebilir ve meşru bir eylem biçimine atıf yapan norm olarak algılanması için medyanın nasıl kullanıldığını analiz etmiştir. Çalışmada Fujii'ye göre soykırım yapılmasını destekleyen liderler, soykırım eyleminin sadece meşru değil aynı zamanda kaçınılmaz olarak görülebileceği normatif bir ortamı algı temelinde dönüştürmek zorundaydılar. Yani, soykırım yapmayı destekleyen bir norm, bir tehdit

karşında ne yapılması gerektiğine dair açık bir klavuz olabilirdi. Ancak, soykırım yasağı normu ile çelişen yeni bir norm oluşturmak, beceri ve ustalık gerektiren bir durumdur. Çalışmaya göre soykırımın normal görüldüğü normatif bir düzende soykırım mesajını her yere yaymak, mesajın özünü vermek ve soykırım mesajının yakınlığını eski şüphecileri yeni inananlar haline getirecek düzeye yükseltmek atılacak temel adımlar olmuştur. Ruanda'da çözümü soykırım olarak görenlerin mesajlarını yaymaları için ise en önemli araç medya –özellikle radyo– olmuştur. Ayrıca medyanın, dinleyicilerin olaylara ilişkin algıları üzerinde gücü bulunduğu ve söz konusu algıları çerçeveleme ve gündem belirleme teknikleriyle kontrol ettiği belirtilmektedir. Medya yoluyla oluşan bu kontrollü ortam sayesinde soykırımcı zihniyetin, insanları soykırım kampanyasına katılmaları için normatif bir çerçeve oluşturabildikleri ve sonuç olarak insanların doğru ve gerçek olduğuna inandıkları şeylere göre hareket ettikleri ifade edilmektedir. Dolayısıyla çalışmaya göre, insanlar belirli koşullar altında belirli bilgi türlerine ve kaynaklarına bağımlı ve savunmasızlardır. Bu nedenle, genel olarak aşırılık yanlısı medyanın bir soykırım normunun oluşturulmasında oynadığı rol göz ardı edilemez. Başka bir ifadeyle, soykırımı destekleyenler soykırım mesajlarını tarihsel terimlerle çerçeveleyerek ve hikâyeyi medya yoluyla yayarak soykırım mantığı oluşturmayı başarmışlardır. Dolayısıyla her iki çalışma açısından da değerlendirme yapmak gerekir ise amaç, kitle toplumu algısında soykırım yapılması veya yasaklanması yönünde bir normun kabulüne dair kamuoyu oluşturmak olacak ise medya bu amacın gerçekleştirilmesi hususunda kullanılacak belki de en önemli araç olabilir.

Bu çalışmada da *NYT*'nin, –Fijii'nin çalışmasındaki sürece benzer olarak– doğru ve gerekli olduğuna inanılan norma yönelik toplumsal algı oluşumunda ve soykırım yasağının yeni bir norm olarak içselleştirilmesinde önemli rol oynadığı ortaya konmuştur. Öte yandan, soykırım yasağının BM'de kabul edilen bir sözleşmeyle uluslararası bir norm olarak içselleştirildiği hatırlandığında, normun kabulü yönünde taraf olan diğer BM üye ülkelerinin söz konusu dönemdeki yayın organlarıyla yapılacak kıyaslamalı bir analiz, muhtemeldir ki daha kapsamlı ve etkili sonuçlar sağlayabilir. Dolayısıyla, bu bağlamda yapılacak bir çalışmanın, medyanın norm oluşum sürecindeki kamuoyu oluşturma rolünü daha net ortaya koyacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Armağan, Ahsen (2007). "Ethics in Agenda Building Process in Press Organizations: A Behaviorial Approach." *Bilig*, (41): 69-87.
- Armaoğlu, Fahir (1993). *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1990 (Cilt I: 1914-1980) (9. Baskı)*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Benford, Robert D. (1997). "An Insider's Critique of the Social Movement Framing Perspective." *Sociological Inquiry*, 67(4): 409-430.
- Beyazıt, Özgür (2011). "La Haye Uluslararası Ceza Mahkemesine Giden Süreçte Uluslararası Ceza Yargılaması." *TAAD*, 1(5): 309-338.
- Blum-Kulka, Shoshana ve Tamar Liebes (1993). "Frame Ambiguities: Intifada Narrativization of the Experience by Israeli Soldiers." *Framing the Intifada: People and Media*. Akiba A. Cohen ve Gadi Wolfsfeld (der.) içinde. Norwood, N.J.: Ablex Pub. Corp., 27-52.
- Britannica, T. Editors of Encyclopaedia (2020). "The New York Times." *Encyclopedia*, <https://www.britannica.com/topic/The-New-York-Times>. Erişim tarihi: 17.05.2019.
- Chandler, Daniel ve Rod Munday (2018). *Medya ve İletişim Sözlüğü*. Çev., B. Taşdemir. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Dağ, Ahmet E. (2004). *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Sözlüğü*. İstanbul: Anka Yayınları.
- De Vreese, Claes H. (2005). "News Framing: Theory and Typology." *Information Design Journal*, 13(1): 51-62.
- De Vreese, Claes H., vd. (2001). "Framing Politics at the Launch of the Euro: A Cross National Comparative Study of Frames in the News." *Political Communication*, 18(2): 107-122.
- Denoyer, Pierre (1963). *Modern Basın*. Çev., A. Cemgil. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Durur, Elif K. (2011). "İnşacı Yaklaşım İçinde Çerçeveleme Kuramı ve Haberin Çerçevesi." *Atatürk İletişim Dergisi*, (2): 21-31.

- Entman, Robert M. (1989). "How the Media Affect What People Think: An Information Processing Approach." *The Journal of Politics*, 51(2): 347-370.
- Entman, Robert M. (1991). "Framing U.S. Coverage of International News: Contrasts in Narratives of the KAL and Iran Air Incidents." *Journal of Communication*, 41(4): 6-27.
- Entman, Robert M. (1993). "Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm." *Journal of Communication*, 43(4): 51-58.
- Fujii, Lee A. (2004). "Transforming the Moral Landscape: The Diffusion of a Genocidal Norm in Rwanda." *Journal of Genocide Research*, 6(1): 99-114.
- Kuçuradi, İoanna (2016). *İnsan Hakları: Kavramları ve Sorunları*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- Leff, Laurel (2000). "A Tragic "Fight in the Family": "The New York Times", Reform Judaism and the Holocaust." *American Jewish History*, 88(1): 3-51.
- Lippmann, Walter (1922). "Public Opinion."
https://www.norton.com/college/history/america-essential-learning/docs/WLippmann-Public_Opinion-1922.pdf. Erişim tarihi: 09.02.2019.
- Mateu, Anna ve Marti Domínguez (2019). "The Green Battle in the Media: A Framing Analysis of Environmental Press Coverage." *Communication & Society*, 32(4), 275-290.
- McAdam, Doug (1994). "Culture and Social Movements." *New Social Movements: From Ideology to Identity*. Enrique Laraña vd. (der.) içinde. Philadelphia: Temple University Press, 36-57.
- McCombs, Maxwell E. ve Donald L. Shaw (1972). "The Agenda-Setting Function of Mass Media." *The Public Opinion Quarterly*, 36(2): 176-187.
- Meyer, David S. (1995). "Framing National Security: Elite Public Discourse on Nuclear Weapons During the Cold War." *Political Communication*, 12(2): 173-192.
- Nelson, Thomas E., vd. (1997). "Media Framing of a Civil Liberties Conflict and Its Effect on Tolerance." *The American Political Science Review*, 91(3): 567-583.

- Noakes, John A. ve Karin G. Wilkins (2002). "Shifting Frames of the Palestinian Movement in US News." *Media, Culture & Society*, (24): 649-671.
- Özarslan, Hüseyin (2007). "Çerçeveleme Yaklaşımı Açısından Haber Çerçevelerinin İzler Kitle Düşünceleri Üzerindeki Etkisi." *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Özçetin, Burak (2018). *Kitle İletişim Kuramları: Kavramlar, Okullar, Modeller*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Provalis Research (t.y.). "What is Media Framing Analysis?." https://provalisresearch.com/uploads/WP_FramingAnalysis.pdf. Erişim tarihi: 05.03.2019.
- Raymond, Henry J. (1851). "A Word About Ourselves." *The New York Times* (18 Eylül 1851).
- Reese, Stephen D. (2007). "The Framing Project: A Bridging Model for Media Research Revisited." *Journal of Communication*, 57(1): 148-154.
- Rodelo, Frida V. ve Carlos Muñiz (2019). "Government Frames and Their Influence on News Framing: An Analysis of Cross-Lagged Correlations in the Mexican Context." *Global Media and Communication*, 15(1): 103–119.
- Rogers, Everett M. ve James W. Dearing (1988). "Agenda-Setting Research: Where Has It Been, Where Is It Going." *Communication Yearbook*, 11(1): 555-594.
- Severin, Werner J. ve James W. Tankard (1994). *İletişim Kuramları: Kökenleri Yöntemleri ve Kitle İletişim Araçlarında Kullanımları*. Çev., A. A. Bir ve N. S. Sever. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Scheff, Thomas J. (2005). "The Structure of Context: Deciphering Frame Analysis." *Sociological Theory*, 23(4): 368-385.
- Scheufele, Dietram A. (1999). "Framing As a Theory of Media Effects." *Journal of Communication*, 49(1): 103-122.
- Scheufele, Dietram A. ve David Tewksbury (2007). "Framing, Agenda Setting, and Priming: The Evolution of Three Media Effects Models." *Journal of Communication*, (57): 9-20.
- The New York Times* (t.y.). www.nytimes.com. Erişim tarihi: 01.09.2019.

The New York Times Arşivi (t.y.). timesmachine.nytimes.com/browser.

The New York Times has had many different names that have evolved over the years (t.y.). <https://the-new-york-times.weebly.com/names.html>. Erişim tarihi: 23.08.2019.

The New York Times in the 19th Century (t.y.). <https://the-new-york-times.weebly.com/founding-of-the-newspaper-and-owners.html>. Erişim tarihi: 23.08.2019.

The Reputation of the New York Times (t.y.). <https://the-new-york-times.weebly.com/reputation.html>. Erişim tarihi: 23.08.2019.

Vu, Hong T. ve Nyan Lynn (2020). "When the News Takes Sides: Automated Framing Analysis of News Coverage of the Rohingya Crisis by the Elite Press from Three Countries." *Journalism Studies*, 21(9): 1284-1304.

Weaver, David H. (1999). "Medya Gündem Kurması ve Kamuoyu: Bir Bağlantı Var mı?" Çev., Z. Damlapınar. *Selçuk İletişim*, 1(1): 140-147.

Weaver, David H. (2007). "Thoughts on Agenda Setting, Framing, and Priming." *Journal of Communication*, (57): 142-147.

Yüksel, Erkan (2007). "'Kamuoyu Oluşturma' ve 'Gündem Belirleme' Kavramları Nerede Kesişmekte, Nerede Ayrılmaktadır?" *Sosyal Bilimler Dergisi*, (1): 571-586.